

Fundusze Europejskie
dla Lubuskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Plan
Strategiczny dla
Wspólnej
Polityki
Rolnej
na lata 2023-2027

Lokalna Strategia Rozwoju Zielonej Doliny Odry i Warty na lata 2023 - 2027

SPIS TREŚCI

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego	3
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	6
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR.....	15
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR	19
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia.....	24
Rozdział VI Cele i wskaźniki.....	27
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	35
Rozdział VIII Plan działania.....	36
Rozdział IX Plan finansowy LSR.....	37
Rozdział X Monitoring i ewaluacja.....	37
Wykaz wykorzystanej literatury	41
Załączniki do LSR.....	42

Nazwa:	Zielona Dolina Odry i Warty
Nazwa skrócona:	ZDOW
Forma prawna:	Stowarzyszenie

Partnerstwo ma charakter trójsektorowy, jego członkami, obok osób fizycznych, są osoby prawne. Nadzór nad działalnością LGD prowadzi marszałek województwa. Organem partnerstwa, odróżniającym go od innych stowarzyszeń jest Rada Projektowa, do której wyłącznych kompetencji należy ocena i wybór operacji oraz ustalanie kwot wsparcia.

Opis sposobu powstania i doświadczenie LGD: Stowarzyszenie jest bezpośrednim kontynuatorem działań LGD „Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty”. Fundacja w latach 2007-2008 realizowała na obszarze pięciu gmin tj. Cybinki, Górzycy, Słońska, Słubic i Witnicy Pilotażowy Program Leader + schemat II w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”. Budżet projektu wg. umowy wynosił 746 970 zł, z czego rozliczono 746 887,20 zł. W ramach projektu stworzono min. „Strategię rozwoju turystyki LGD”, 5 programów odnowy cenniejszych centrów wsi, koncepcję turystyczną „Szlak wsi lubuskiej”, 5 projektów tarasów i wież widokowych, 54 tablic informacyjnych oraz wydano mapę obszaru LGD i historię Nowej Marchii. Za efekty realizacji Pilotażowego Programu Leader + Fundacja otrzymała w 2009 roku nagrodę specjalną Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w konkursie „Siedem Cudów Funduszy Europejskich”.

Następnie jako Lokalna Grupa Działania wdrażała na obszarze sześciu gmin tj. Cybinki, Górzycy, Rzepina, Słońska, Słubic i Witnicy Lokalną Strategię Rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (umowa nr 6933-UM0400001/08). Tytuł projektu: „Rozwój gospodarczy regionu w oparciu o istniejące zasoby przyrodnicze i kulturowe”, w którym realizowała dwa cele strategiczne „Rozwój gospodarczy regionu oparty o istniejące zasoby przyrodnicze i kulturowe” oraz „Poprawa jakości życia i różnicowanie działalności na obszarach wiejskich”. Kwota środków finansowych na realizację LSR wg. umowy 8 550 552,00 zł. Okres realizacji: 14.05.2009-31.12.2014 r. W ramach projektu beneficjenci LGD zrealizowali łącznie 85 projektów, w tym min. wybudowano 59 obiektów ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturowej, odrestaurowano 8 obiektów cennej architektury, zmodernizowano 7 przedsiębiorstw i rolników. W ramach działań własnych i projektów współpracy Fundacja wydała 11 publikacji, stworzyła ścieżkę tematyczną, czy uczestniczyła 11 krotnie w targach turystycznych na terenie Polski i Niemiec. łącznie cały budżet został zrefundowany w 97%. Kopia umowy na realizację ww. projektu stanowi załącznik do Wniosku o wybór Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR).

W okresie programowym - 2014-2020 już jako stowarzyszenie wdrażała LSR na identycznym obszarze. W wyniku działalności LGD wg stanu na 31.03.2023 osiągnięto:

- BUDŻET LSR = 2 996 000 euro
- PODPISANE UMOWY = 2 858 395 euro tj. 95,41%
- ZREALIZOWANE PŁATNOŚCI = 2 372 260,95 tj. 79,18%

W tym:

- Podejmowanie działalności: budżet: 1 510 000,00 euro, 90 wybranych wniosków, 87 podpisanych umów: łączna wartość umów 1 503 960,46 euro, płatności 1 319 478,50 euro zł
- Rozwijanie działalności: budżet: 205 960,00 euro, 7 umów: łączna wartość umów 205 960,00 euro, płatności: 205 960,00 euro
- Infrastruktura (JST): budżet: 1 280 039,12 euro, 22 umowy: łączna wartość umów 1 148 475,17euro, płatność 846 822,45 euro.

Opis powstania LGD

Stowarzyszenie Zielona Dolina Odry i Warty powstało w 2010 roku z inicjatywy 15 osób fizycznych. W marcu 2015 roku w skład Stowarzyszenia weszli nowi członkowie z sektorów publicznego, gospodarczego, społecznego oraz osób fizycznych. Uchwalony został nowy statut, zgodny z wymogami programu PROW na lata 2014-2020. Prezesem i wiceprezesem Zarządu Stowarzyszenia zostały osoby piastujące te funkcje w Zarządzie Fundacji od 2006 roku do chwili obecnej. Jednocześnie są to pracownicy biura LGD w latach 2007-2008 oraz 2009 - 2015. Status Stowarzyszenia Specjalnego został potwierdzony wpisem w dniu 13.08.2015 do Krajowego Rejestru Sądowego przez Sąd Rejonowy w Zielonej Górze Wydział VIII Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego

Reprezentatywność LGD

Stowarzyszenie ma charakter otwarty. Procedurę przyjmowania nowych członków Stowarzyszenia reguluje Statut. Wg stanu na 18.04.2023 r. w skład Stowarzyszenia wchodzi 39 podmiotów, w tym 7 z sektora publicznego, 9 z sektora gospodarczego i 23 z sektora społecznego (10 organizacji pozarządowych oraz 13 mieszkańców).

- sektor publiczny reprezentują: Gmina Cybinka, Gmina Górzycza, Miasto Kostrzyn nad Odrą, Gmina Rzepin, Gmina Słońsk, Gmina Słubice, Gmina Witnica;
- sektor gospodarczy: Kostrzyńsko Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, Boss Browar Witnica SA, „Dereniówka” Gospodarstwo Rolno-Agroturystyczne, Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna „Nowa Wieś” w Golicach, Gospodarstwo Rolne Dariusz Matkowski, PPHU Mika Andrzej Udziela, Gurman Sp. z o. o., Sklep Odzieżowy Krzysztof Krupa, Wypożyczalnia Kajaków Marek Konatkowski;
- sektor społeczny: Fundacja „Alternatywa”, Fundacja Grupy Pomagamy, Fundacja na rzecz Collegium Polonicum, Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty, Koło Gospodyń Wiejskich W Pamięćcinie, Polsko Niemieckie Stowarzyszenie Humanitas, Gminny Klub Sportowy „Perła”, Stowarzyszenie Kulturalno - Turystyczne w Słońsku, Towarzystwo Przyjaciół Witnicy, Uniwersytet Trzeciego Wieku Kostrzyn nad Odrą;
- Mieszkańcy: Bieńko Maciej, Duer Karol, Karg Przemysław, Lemańczyk Maciej, Łuczyński Piotr, Niedźwiecka Eugenia, Oleksiak Grażyna, Pilarska Agnieszka, Pukacz Andrzej, Sroka Beata, Stachowiak Izabela, Stupienko Tomasz, Utracki Damian.
- Spośród Członków Zwyczajnych Stowarzyszenia największe doświadczenie, mające znaczenie dla wdrażania planowanej LSR posiadają:
 - Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty, która jako Lokalna Grupa Działania realizowała najpierw Pilotażowy Program Leader+ w latach 2004-2006, następnie Lokalną Strategię Rozwoju w IV Osi Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
 - Fundacja na Rzecz Collegium Polonicum, jedna z najsilniejszych organizacji parasolowych w województwie lubuskim. Prowadzi Ośrodek Działaj Lokalnie, w ramach którego co roku przyznaje granty dla organizacji pozarządowych. Prowadzi także Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej. Jest członkiem LGD od 20215 roku i aktywnie uczestniczyła w pracach Rady Projektowej w poprzedniej perspektywie finansowej.
 - Gminy: Miasto Kostrzyn nad Odrą, Cybinka, Górzycza, Rzepin, Słońsk, Słubice oraz Witnica, które jako beneficjenci wdrażały LSR w latach 2007-2022, oraz aktywnie uczestniczyły w pracach Rady Projektowej.
 - Kostrzyńsko - Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, która jest najszybciej rozwijającą się polską specjalną strefą ekonomiczną, zarówno pod względem finansowym, jak i terytorialnym. Stowarzyszenie zamierza realizować wspólne przedsięwzięcia z KSSSE, oraz aktywnie uczestniczyła w pracach Rady Projektowej.
 - Boss Browar Witnica S.A. największy producent lokalnego piwa w województwie lubuskim, wspólnie z Fundacją Zielonej Doliny Odry i Warty organizuje cykliczną imprezę „Lubuskie Święto Piwa”, dofinansowaną m.in. ze środków KSOW oraz aktywnie uczestniczy w pracach Rady Projektowej.

Bazując na doświadczeniu, potencjale, sposobie reprezentatywności, LGD wykazuje zdolność do osiągnięcia celów założonych w strategii w sposób spójny i skuteczny.

ORGAN DECYZYJNY

Proces decyzyjny, którego efektem jest realizacja operacji pozwalających osiągnąć zamierzoną zmianę, sprowadza się do wyboru operacji jak najwyższej jakości zgodnych z celami LSR. Narzędziem pozwalającym wybrać takie właśnie operacje są kryteria wyboru, które przygotowano w taki sposób, aby były obiektywne, przejrzyste, niedyskryminujące, mierzalne, wynikały z diagnozy i były adekwatne do wskaźników.

Jedynym organem, w którego kompetencji leży wybór operacji i ustalanie kwot wsparcia jest Rada Projektowa. W procedurach i Regulaminie Pracy Rady Projektowej wprowadzono liczne zapisy mające na celu zachowanie parytetów, sektorowości, poufności, bezstronności, fachowości wyboru oraz kontrolowania jego jakości i zgodności tego wyboru z przyjętymi rozwiązaniami, a w razie konieczności możliwość wdrożenia procesów dyscyplinujących – włącznie z wykluczeniem z organu lub zmianą składu Rady Projektowej.

Rada Projektowa została wybrana w kwietniu 2023 roku. Podczas wyboru członków do Rady Projektowej położono szczególny nacisk na dobór osób, uwzględniając konieczność zachowania quorum, parytetów i sektorowości na etapie oceny i wyboru pojedynczej operacji, dlatego w skład Rady weszło 7 reprezentantów sektora publicznego, 5 reprezentantów sektora gospodarczego i 4 reprezentantów sektora społecznego (w tym Koło Gospodyń Wiejskich). W składzie Rady znalazło się 6 kobiet i 10 mężczyzn. Członkowie Rady reprezentujący ten sam sektor zostali wybrani z różnych gmin członkowskich, co minimalizuje ryzyko konfliktu interesu u reprezentantów tego samego sektora na poziomie oceny tej samej operacji i zapewnia, narzucony Regulaminem Pracy Rady Projektowej i procedurą wyboru, wymóg, iż żadna grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Przy wyborze członków do Rady kierowano się ich kompetencjami i doświadczeniem.

Wśród osób wchodzących w skład Rady Projektowej doświadczenie w pracy Organu Decyzyjnego w PROW 2014-2020 posiada 12 uczestników. Największym doświadczeniem dysponuje Robert Stolarski: Przewodniczący Rady Projektowej w perspektywie 2014-2020 oraz w Osi 4 Leader PROW 2007-2013. Wójt Gminy Górzycyca.

Skład Rady Projektowej został wymieniony we Wniosku o wybór Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

PODSTAWY PRAWNE FUNKCJONOWANIA LGD

Stowarzyszenie jest partnerstwem trójsektorowym, składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego. Działa na podstawie ustawy Prawo o stowarzyszeniach z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ustawy o Działalności Pożytku Publicznego i Wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 z późniejszymi zmianami oraz Statutu.

Stowarzyszenie działa jako Lokalna Grupa Działania (LGD) w rozumieniu Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U. 2015 poz. 349 ze zm.) oraz Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 oraz Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. 2015 poz. 378), LGD działa w oparciu o następujące akty prawne:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 347/320)
- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. 2015 poz. 378 ze zm.)
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej
- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu

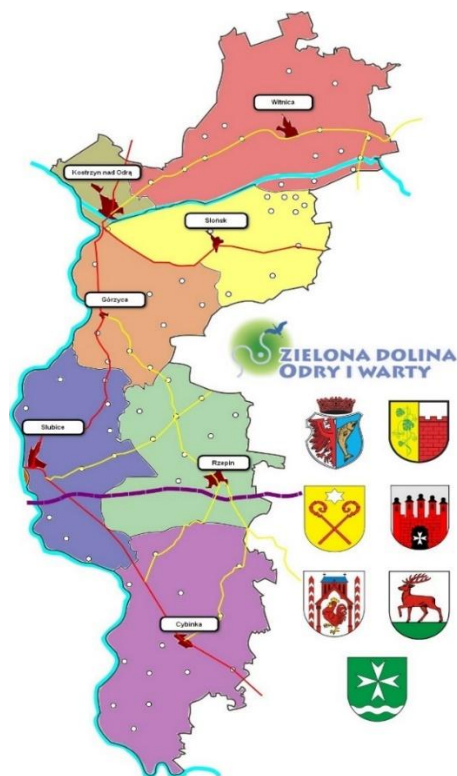
Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. U. UE.L.2021.231.159 ze zm.)

Organami stowarzyszenia są:

1. Walne Zgromadzenie Członków – posiadające najwyższą władzę w stowarzyszeniu
2. Zarząd – kierujący pracami stowarzyszenia i wykonujący uchwały Walnego Zgromadzenia Członków. Wg stanu na koniec kwietnia 2023 stowarzyszeniem kieruje zarząd w składzie: Piotr Chara – Prezes Zarządu, Leonard Pietrow – Wiceprezes zarządu.
3. Komisja Rewizyjna – organ kontroli wewnętrznej
4. Rada Projektowa – organ posiadający kompetencje związane z wyborem operacji i projektów w ramach wdrażania LSR.

LGD jest demokratyczną organizacją zarządzaną i kontrolowaną przez członków/inie, którzy/e aktywnie uczestniczą w określaniu polityki działania organizacji i wspólnym podejmowaniu decyzji. LGD działa jako lokalne partnerstwo, w którym uczestniczą różne podmioty z sektora publicznego, społecznego i gospodarczego, inkluzywne podejście do mieszkańców. Partnerstwo realizowane jest w płaszczyźnie merytorycznej (partycypacyjny proces decyzyjny, korzystanie z kompetencji i doświadczeń partnerów), funkcjonalnej (przygotowanie i realizacja projektów). Dobrze funkcjonujące partnerstwo i skuteczna komunikacja na etapie zarówno przygotowania jak i wdrażania LSR mają miały korzystny wpływ na proces podejmowania decyzji, szybką reakcję, zaangażowanie lokalnej społeczności oraz osiągnięcie spójnych i trwałych efektów rozwojowych dla regionu. Członkowie przyczyniają się do efektywnego wdrażania LSR swoją wiedzą, doświadczeniem, zasobami i perspektywami. Partnerska współpraca opiera się na szerokiej i skutecznej komunikacji, co zapewnia osiągnięcie wspólnych celów i wartości.

ROZDZIAŁ II CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR

Obszar: LGD Zielona Dolina Odry i Warty (ZDOW) znajduje się w północno – zachodniej części województwa lubuskiego. Obejmuje spójny obszar siedmiu gmin: Kostrzyn nad Odrą, Witnica, Cybinka, Górzycę, Rzepin, Słubice, Słońsk. Teren LGD ZDOW nie wykracza poza trzy powiaty województwa lubuskiego: gorzowski, słubicki i sulęciński. Łączna powierzchnia gmin wchodzących w skład LGD wynosi 1285 km². Szczegółowe dane dotyczące powierzchni gmin oraz liczby ich mieszkańców przedstawiono poniżej. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2014 obszar LGD zamieszkiwało 76 888 osób. W 2020 roku liczba ta była niższa i wyniosła 75 189. Biorąc pod uwagę poszczególne gminy, zdecydowanie najliczniej zamieszkiwaną jest gmina Słubice, a najmniejszą liczbę mieszkańców posiada gmina Górzycę. W latach 2014-2020 zaobserwowano spadki liczby mieszkańców, które korelowały ze spadającym przyrostem naturalnym. Dynamika przyrostu ludności na obszarze LGD w latach 2014-2020 wskazuje na pogłębianie się negatywnego trendu. Od 2014 r. na terenie większości gmin obserwujemy stały spadek liczby ludności, za wyjątkiem gminy Słubice. Dane dla całego obszaru pokazują około 3 % spadek w stosunku do roku 2014.

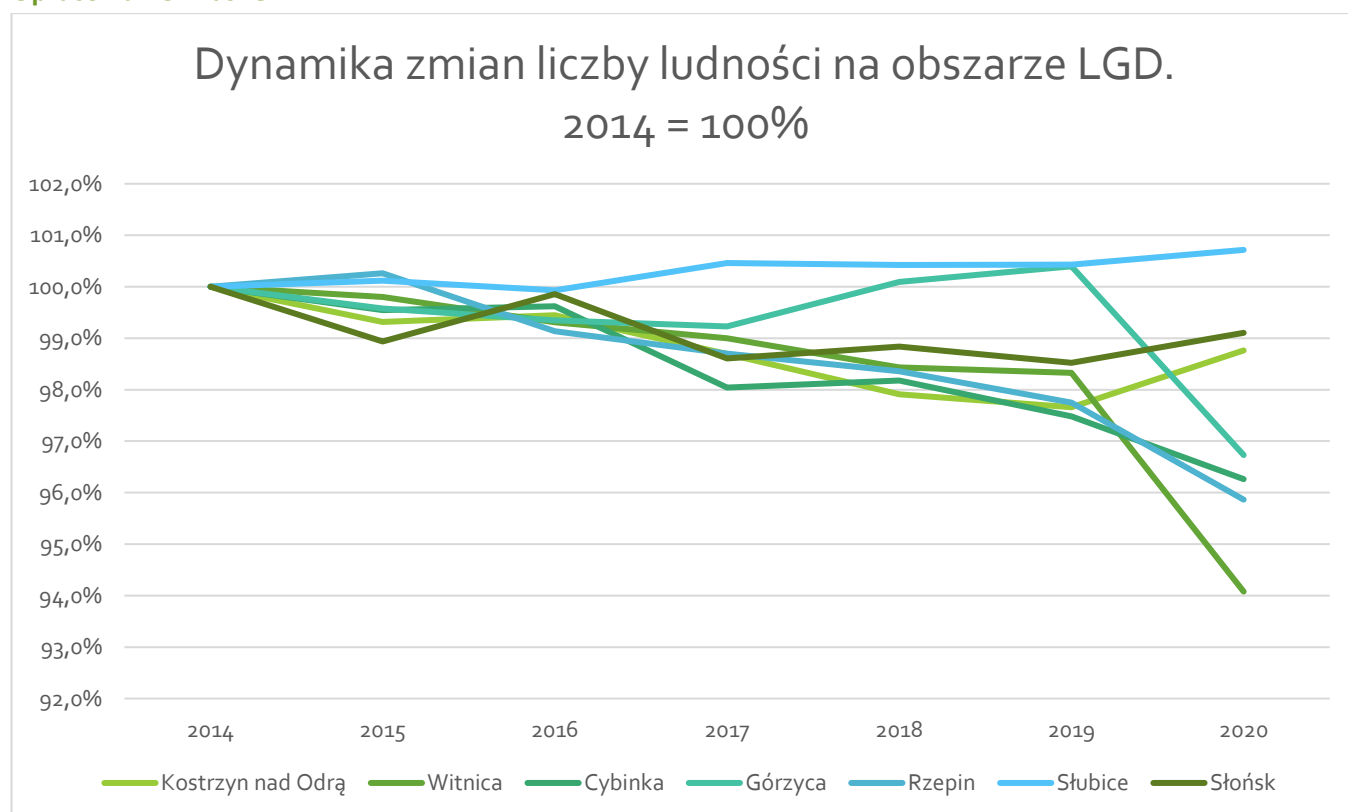
Mapa 1 Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju.

Opracowanie własne

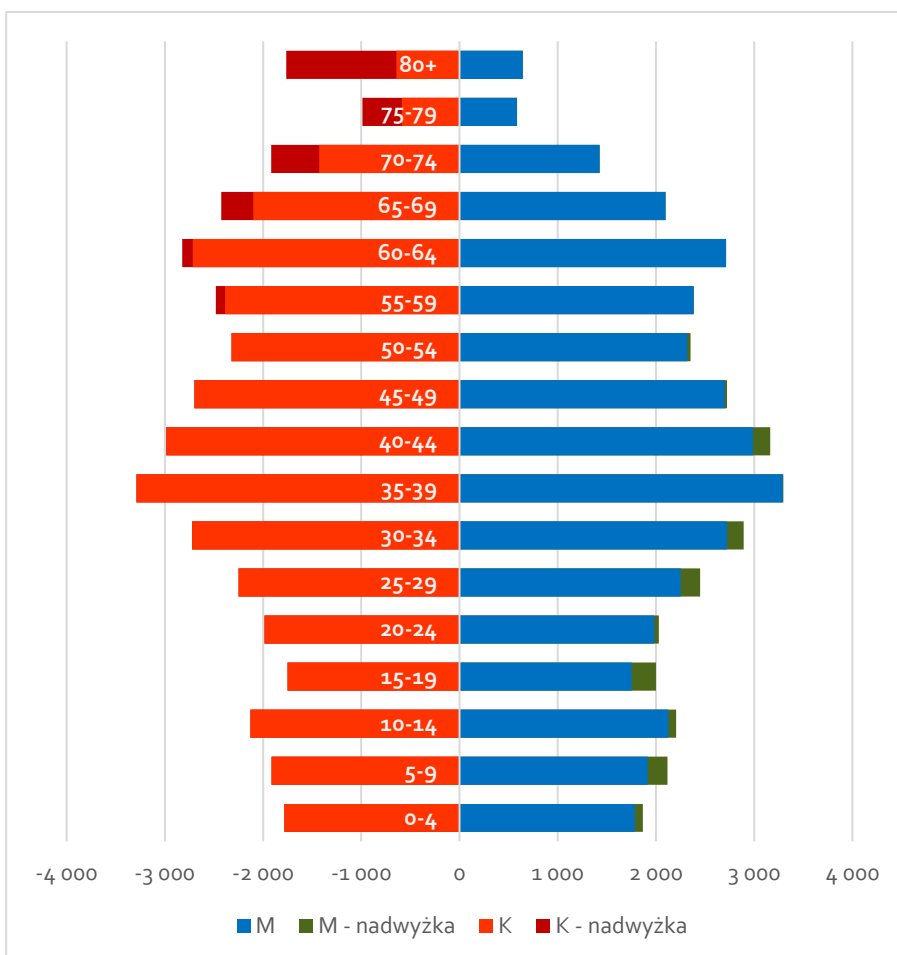
Gmina	Liczba ludności wg stanu na koniec 2020 r.			Powierzchnia wg stanu na koniec 2020 r.	
	ogółem	miasto	wieś	km	ha
Kostrzyn nad Odrą	17 930	17 930	0	46	4614
Witnica	12 313	6 530	5 783	279	27 868
Cybinka	6 388	2 746	3 642	280	27 967
Górzycza	4 142	0	4 142	144	14 542
Rzepin	9 527	6 495	3 032	191	19 099
Słubice	20 128	16 556	3 572	186	18 557
Słońsk	4 761	0	4 761	159	15 864
SUMA	75 189	50 257	24932	1285	128511

Tabela 1 Gminy objęte LSR wraz z podaniem liczby mieszkańców (w podziale na miasto i wieś) oraz powierzchni gmin, wg danych GUS - Bank Danych Lokalnych na 31.12.2020 r. Opracowanie własne

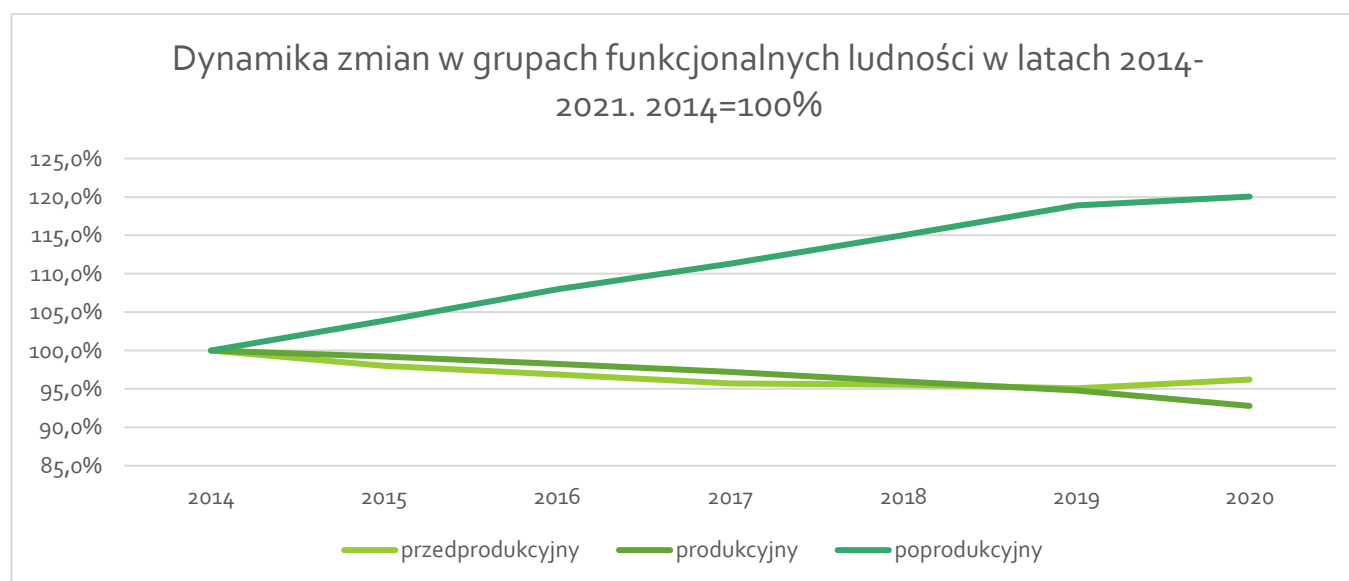
Wykres 1 Dynamika zmian ludności w latach 2014-2021 w gminach obszaru LSR. Dane: GUS, stan na 31.12.2020, Opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę strukturę demograficzną obszaru zaprezentowaną na kolejnym wykresie, ludność LGD prezentuje cechy społeczeństw starzejącego się. Zdiagnozowano, że skutkiem tych zjawisk, w przyszłości będzie większa grupa poprodukcyjna niż produkcyjna. Jest to jeden z istotnych czynników, determinujących zarówno procesy społeczne, jak również gospodarcze. Dane jednoznacznie pokazują jak niekorzystnie na obszarze LGD prezentuje się struktura ludności według ekonomicznych grup wieku. W latach 2014-2020 zgodnie z danymi GUS, liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym systematycznie spadała, natomiast liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wyraźnie wzrosła.

Wykres 2 Struktura wieku na obszarze realizacji LSR w roku 2021.
Dane: GUS, stan na 31.12.2020. Opracowanie własne

Wykres 3 Dynamika zmian w grupach funkcjonalnych ludności w latach 2014-2021 na obszarze LSR. Dane: GUS, stan na 31.12.2020, opracowanie własne.

Dane statystyczne opisują na swój sposób rzeczywistość na terenie LGD. W ramach prowadzonej ewaluacji efektów realizacji LSR 2014-2020 przyjęto zestaw najważniejszych wskaźników opisujących wdrażaną strategię i dokonano porównania ich z innymi gminami, na terenie których LSR wdrażane nie było.

Wskaźnik/ jednostka porównawcza	LGD ZDOW		
	2014	2020	zmiana % 14/20
Liczba bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	4.6	1.9	-58.70%
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 000 mieszkańców	1000	1177	17.70%
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 000 mieszkańców	723	856	18.40%
Liczba noclegów udzielonych krajowym i zagranicznym turystom w ciągu roku	1512	2217	46.58%
Liczba organizacji pozarządowych na 10 000 mieszkańców	64	29.4	
	29	38	31.03%
dochód na 1 mieszkańca (budżetu gminy)	3529	7091	100.92%
	.597	.506	
Saldo migracji średnia 1000 mieszkańców	-2.5	-1.9	24.68%
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej (Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego)	4937	2103	-57.40%

Tabela 2 Analiza porównawcza LGD i gmin nie objętych LSR. Dane: GUS, 31.04.2021, Opracowanie własne.

Średni wynik zmian parametrów wskaźników wyniósł odpowiednio: Warka 28,29%; Jasieniec 6,43%; Stara Biała 31,28%; LGD ZDOW 44,43%. Co wskazywać by mogło, iż fakt wdrażania LSR wywierał pozytywny wpływ na poszczególne zmiany w omawianych wskaźnikach i pozwalał na osiągnięcie lepszych wyników niż gminy benchmarku o 13,5– 38 punktów procentowych. Z przedstawionej analizy wynika, że w przypadku LGD ZDOW żaden wskaźnik nie podążył w niepożądanym kierunku. W dwóch pozostałych jednostkach porównawczych sytuacja taka pojawiała się w trzech wskaźnikach a w jednej z gmin – raz.

KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU

Obszar siedmiu sąsiadujących ze sobą gmin posiada daleko idącą spójność uwarunkowaną: położeniem geograficznym, przyrodniczym - wzdłuż doliny rzecznej, geopolitycznym – wzdłuż granicy polsko-niemieckiej oraz wspólną historią, zarówno przed, jak i powojenną kształtującą do dziś specyficzną w skali kraju kulturę mieszkańców Ziemi Zachodnich.

Teren LGD cechuje się wysoką spójnością w zakresie wymienianych przez mieszkańców mocnych stron każdej z gmin. Są one skoncentrowane głównie wokół dziedzictwa przyrodniczego (powtarza się wątek położenia nad dwiema dużymi rzekami

zdjęcie 1 Jedno z ostatnich wielkich mokradeł Europy - rozlewiska ujścia Warty.
fot. Piotr Chara

a także bogactwo lasów i jezior) oraz wokół dziedzictwa historycznego, w tym także kulturowego, przejawiającego się w obiektach zabytkowych. Brakuje jednak wyraźnych przykładów działań, inwestycji czy rozwiązań eksponujących i wykorzystujących te walory. Przykładem może być istnienie Parku Narodowego Ujście Warty a w nim „ptasiej mekki” dla ornitologów z całej Europy, który nie funkcjonuje jednak w zintegrowanym systemie produktów i walorów lokalnych.¹

zdjęcie 2 Rodzina Rybitw Białoczelnych. Fot. Piotr Chara

Istotną rolę w rozwoju regionu pełni turystyka. By oddać skalę natężenia i oszacować potencjał rozwojowy tego czynnika należy przytoczyć następujące dane. Wg pochodzących z różnych źródeł i okresów liczb, jednoznacznie wynika, że PN UW cieszy się wyjątkowo dynamicznym wzrostem liczby odwiedzających: w 2007 było to około 20 tys. osób², dziesięć lat później, w 2017 roku odnotowano 34 tys. odwiedzin³, w 2019 było to już 58 tys. osób⁴, a w trudnym dla turystyki roku 2020 liczba ta wzrosła do 65 tys. osób.⁵ Dane ankietowe mówią, że turyści których celem są walory przyrodnicze (odwiedzający głównie Park Narodowy oraz inne wielkopowierzchniowe siedliska bagienne w dolinach Odry i Warty)

przyjeżdżają zwykle na kilka dni. Pozostali turyści (zwiedzający np. Twierdzę Kostrzyn, Dino-Park czy lokalne miejscowości) wizytują najczęściej jeden lub dwa dni. Omawiając ruch turystyczny w regionie nie można pominąć wyjątkowego wydarzenia jakim jest jeden z największych festiwali w Europie: Przystanek Woodstock, na który do Kostrzyna nad Odrą przybywa nawet 500 tys. osób. Dużym zainteresowaniem cieszą się pozostałe imprezy (np. Dni Twierdzy, Święto Piwa). Wielkim rozwojem w ciągu ostatnich kilku lat cieszy się turystyka wodna, zwłaszcza kajakowa. Ilość wypożyczanych kajaków z każdym rokiem rośnie od kilku do ponad 30%, w zależności od rzeki/wypożyczalni.

Obszar LGD został w ostatnich latach równomiernie doinwestowany w zakresie infrastruktury rekreacyjno-sportowej (mieszkańcy zauważają i są dumni z istnienia boisk, placów zabaw czy siłowni na świeżym powietrzu, traktują je jako mocne strony, godne pochwalenia się) oraz świetlic wiejskich.⁶

Wśród mieszkańców wsi przeważają pracownicy zakładów handlowo usługowych okolicznych miast oraz, coraz częściej także, pracujący za granicą. Niewielu jest rolników, jednak ci, którzy prowadzą działalność rolniczą, robią to raczej na większą niż przeciętna, skalę. Demografia większości wsi ma charakter społeczeństwa starzejącego się, co związane jest z odpływem ludzi młodych do większych ośrodków miejskich i za granicę.⁷

Tereny obszaru LGD charakteryzuje również zasadniczy brak tożsamości lokalnej, wynikający z historii ziem odzyskanych. Załączki lokalnych tradycji widać jednak w kilku wioskach, choćby w Białkowie, Słońsku czy Witnicy.⁸

¹ Analiza zogniskowanych wywiadów grupowych z przedstawicielami sołectw obszaru LGD przeprowadzonych w okresie III-V 2015 r.

² PRZYCZYNY ZRÓŻNICOWANIA RUCHU TURYSTYCZNEGO W POLSKICH PARKACH NARODOWYCH, <https://doi.org/10.18778/0867-5856.30.1.08>

³ tamże

⁴ GUS, TABL. 9(172). TURYSTYKA W PARKACH NARODOWYCH W 2019 R.

⁵ <https://stat.gov.pl/portal-edukacyjny/polskie-parki-narodowe-wystawa/>

⁶ Jak wyżej

⁷ Jak wyżej

⁸ Jak wyżej

Aktywność mieszkańców sołectw jest na zróżnicowanym poziomie i wymaga ciągłego pobudzania. Koncentruje się głównie wokół działalności Kół Gospodyń Wiejskich, Klubów Sportowych oraz kilku przykładów wiejskich organizacji pozarządowych o celach statutowych związanych z rozwojem wspólnot lokalnych.⁹

Rolnictwo na terenie obszaru LGD charakteryzuje się wysokim stopniem koncentracji upraw w rękach kilku znaczących podmiotów. Brakuje rolników działających na małą skalę i różnorodności tych upraw.

UWARUNKOWANIA HISTORYCZNO-KULTUROWE

Po wykształceniu tożsamości państwowej spójność kulturowa tak obszaru LGD jak i większej części Europy warunkowana była przede wszystkim warunkami przyrodniczymi. Ponieważ były one zbliżone na całym interesującym nas obszarze wykształciła się podobna struktura społeczno - gospodarcza. Na całym interesującym nas obszarze zauważyć można efekty XVIII wiecznych wielkich melioracji i regulacji Odry i Warty. Działania te tak silnie zmieniły krajobraz i sytuację społeczno – gospodarczą wraz z nowym, olęderskim (specyficznym dla tych ziem) osadnictwem. Ten historyczny fakt odgrywa coraz silniejszą rolę w kształtowaniu tożsamości regionalnej. Walor ten, wraz z opisaną w części przyrodniczej ornitofauną, stanowi wizytówkę regionu wielkich rzek Ziemi Lubuskiej. Dramatyczne w swym przebiegu wypędzenia, wysiedlenia i przesiedlenia ukształtowały dzisiejszy, specyficzny dla Ziemi Zachodnich (zwanym w PRL-u „Ziemią Odzyskaną”) tygiel kulturowy. Mieszają się w nim kultury niemal ze wszystkich stron dawnej II Rzeczypospolitej.

Na terenie obszaru LGD obserwowano powszechne zawężenie spojrzenia na problematykę tożsamości, wysoką skalę nieznamośności, ale też i braku zainteresowania zamieszkiwanymi ziemiami. Za przyczynę tych zjawisk można pozostawić propagandę czasów PRL-u, kiedy w konsekwentny i systemowy sposób starano się zatrzeć tutejsze materialne świadectwa przeszłości, których nie postrzegano lub nie chciano postrzegać jako własne.¹⁰ Do dziś skutkuje to wzmiankowanym problemem zaniku tożsamości regionalnej.

Walory historyczno-kulturowe

Większość obiektów z czasów średniowiecza to obiekty sakralne, takie jak kościoły w Słońsku, Stańsku, Górzycy, Laskach Lubuskich. Związane jest to z obecnością i działalnością na tym terenie zakonu Templariuszy, a w latach późniejszych – Joannitów. Znajduje się tutaj między innymi barokowy pałac zbudowanego na miejscu średniowiecznego, w którym rezydował zakon aż do 1945 roku. Do najcenniejszych zabytków z czasów późniejszych należą z pewnością pozostałości po majątkach ziemskich. Należą do nich majątki: Dąbroszyn, Białków i Sosny. Warto wymienienia są również cmentarze różnych narodowości i wyznań, które rozsiane po całym terenie opracowania dają przykład jak przeróżnie toczyły się dzieje tego terenu.¹¹

Niezaprzeczalne walory kulturowe reprezentują na tym terenie osady wiejskie, a w szczególności dobrze zachowane ich układy przestrzenne. Dość dużą grupę stanowią wsie o średniowiecznym rodowodzie, wiele wśród nich to wsie o układzie łańcuchowym wsi ulicowych, powstałe poprzez rozwój zabudowy wzdłuż traktu komunikacyjnego np. Bieganów oraz wsie w formie owalnic i wielodrożnic np. Białków, Grzmiąca. Występują także wsie powstałe wokół dawnych majątków ziemskich o zabudowie ulicowej lub rozproszonej, jak również nieliczne kolonie folwarczne i osady leśne.¹²

⁹ Jak wyżej

¹⁰UTA HENGELHAUPT w „Odra-Oder. Panorama europejskiej rzeki”, Karl Schlögel/Beata Halicka, Skórzyn 2008, s. 135

¹¹ Lokalna Strategia Rozwoju, Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty, Górzycyca 2008-2014

¹² Lokalna Strategia Rozwoju...

zdjęcie 3 Twierdza Kostrzyn. Fot. Piotr Chara

Zabudowa mieszkalna i gospodarcza wsi Jamno, Głuchowo, Kłopotowo i wielu sąsiednich należy do najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego. Wsie te powstały w XVIII wieku podczas gigantycznych prac regulacyjnych i melioracyjnych prowadzonych w dolinie Warty, po których założono ponad sto wsi i osad sprowadzając tzw. „olędrów” gwarantując im specjalne prawa. Poza interesującą genezą powstania, układem przestrzennym aż do końca II wojny światowej nazywano je „Nową Ameryką”, gdzie funkcjonowały osady

o nazwach: Neu York, Pensylwanien, Sumatra i wiele kolejnych. To nazewnictwo związane jest prawdopodobnie z propagandową akcją tamtego czasu „Pozyskania nowych ziem drogą pokojową”, niejako ich odkrywania dla ówczesnej ludzkości, odkrywania niczym 250 lat wcześniej kontynentu amerykańskiego i wielu nowych ziem.¹³ Nazwy miejscowości zdradzają swoje pochodzenie przymiotnikami „Stare” (średniowieczne) i „Nowe” (późniejsze, np. XVIII-wieczne osady olęderskie).¹⁴

UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE I KLIMAT

Pod względem fizycznogeograficznym obszar objęty niniejszym opracowaniem położony jest w zasięgu następujących mezoregionów: Kotlina Gorzowska, Kotlina Freienwaldzka, Kotlina Przetom Odry, Dolina Środkowej Odry oraz części Pojezierza Łagowskiego i Równiny Torzymskiej.¹⁵

Geneza krajobrazu tego fragmentu Polski jest niezwykle ciekawa i stanowi potencjał turystyczny regionu. Jest bowiem związana z wpływem stacjonującego tutaj przed niespełna dwunastoma tysiącami lat gigantycznego lądolodu. Przesuwał się on ze Skandynawii na południe Europy przez okres ponad stu tysięcy lat. Do dziś wpływ jego działalności jest łatwo odczytywalny. Doliny wyżłobione zostały kiedy osiemsetmetrowej wysokości czoło lodowca zaczęło się topić uwalniając ogromne ilości wody. Ich pęd żłobił w podłożu głęboką dolinę – Pradolinę Toruńsko-Eberswaldzka, wówczas całą wypełnioną wodą i krą uchodzącą grawitacyjnie w kierunku zachodnim. Pozostałością świadczącą o skali tych zjawisk jest rozmiar pradoliny: wraz z uchodzącą polodowcową wodą został porwany materiał ziemny na głębokość około 40 - 60 metrów na szerokości 8 – 12 km. Stąd szerokie dno doliny, a w niej dzisiejsze Słubice, Górzycy, Kostrzyn, Słońsk, Witnica i wiele innych miejscowości. Wszystkie leżą zdecydowanie poniżej wysokości przeciętnej dla tej części kontynentu.

Obszar objęty opracowaniem jest pod wyraźnym wpływem klimatu atlantyckiego. Decyduje o tym położenie w zachodniej części kraju. Klimat kształtują wilgotne masy powietrza morskiego i podzwrotnikowego, napływające z zachodu oraz w mniejszym stopniu polarno-kontynentalnego ze wschodu i arktycznego z północy. Roczne amplitudy temperatur wahają się między -20 a +20,5°C, średnie roczne amplitudy oscylują pomiędzy 8 a 8,4°C. Średnie temperatury stycznia wynoszą od -1 do -1,5°C, a lipca około 18°C. Roczne sumy opadów atmosferycznych wahają się od 550 do 650 mm, pokrywa śnieżna zalega 40-60 dni, zaś okres wegetacji trwa 220-230 dni.

Zgodnie z regionalizacją klimatyczną Polski wg częstości występowania w ciągu roku poszczególnych typów pogody obszar ten należy do Regionu Lubuskiego. Region ten wyróżnia największa liczba dni z pogodą ciepłą. Przeciętnie w roku jest ich tutaj 265,4. Jednocześnie stosunkowo rzadko notuje się tu dni z pogodą przymrozkową, średnio jest ich w roku 69,2. Region wyróżnia najmniejsza w roku liczba dni bez opadów, jest ich tylko około 194.¹⁶

¹³ Lokalna Strategia Rozwoju...

¹⁴ UTA HENGELHAUPT w „Odra-Oder. Panorama europejskiej rzeki”, Karl Schlögel/Beata Halicka, Skórzyn 2008, s. 142

¹⁵ Lokalna Strategia Rozwoju...

¹⁶ Lokalna Strategia Rozwoju...

WALORY PRZYRODNICZE

Opisany obszar, podobnie jak większość Ziemi Lubuskiej, cechuje istotne bogactwo przyrodnicze. Jest ono związane z niewielkim zaludnieniem, skromnym przemysłem, istnieniem jezior i bielcowymi glebami, nieprzydatnymi w rolnictwie a chętnie porastającymi lasami borowymi. Jest tu jednak coś szczególnego, znacznie cenniejszego, czego próżno szukać u bliższych i dalszych sąsiadów. Otóż są to doliny wielkich rzek. W zasadzie na całej swej długości są one cenne przyrodniczo lecz w kilku miejscach wybitnie, zwłaszcza w miejscu ich połączenia. W dzisiejszym, mocno przekształconym świecie, stały się one perłą w skali kontynentu. Objęto je różnorodnymi formami ochrony przyrody i od kilku/kilkunastu lat, jako licznie odwiedzane, stały się istotnym czynnikiem

rozwojowym regionu.

Z zestawienia obiektów chronionej przyrody wynika, iż największa ich liczba i powierzchnia dotyczy dna dolin rzecznych, zaś ich największą wartością przyrodniczą i głównym obiektem ochrony jest wyjątkowo bogato reprezentowana fauna ptaków. W zasadzie na całej długości dolin Odry i Warty od rozlewisk Odry w gminie Cybinka (Krzesiński P.K.) wzdłuż doliny Odry w gminach Słubice, Górzycza po rozlewiska Warty w gminie

Słońsk i Witnica (P.N. i P.K. „Ujście

Warty”) zachodzą spektakularne zjawiska związane z tą grupą zwierząt. Specyfika hydrologiczna tutejszych mokradeł sprawia, że pełnią one bardzo istotną rolę dla ptaków wędrownych, zimujących, lęgowych oraz odbywających pierzenie. Zalewowy charakter znacznych powierzchni doliny przyujściowego odcinka Warty oraz

rozległe przestrzenie pól i łąk dla wielu gatunków stanowią atrakcyjne, komplementarnie uzupełniające się siedliska, które w większości krajów europejskich zmeliorowano i osuszono.

Opisywane rozlewiska stanowią miejsce życia znacznej części krajowej i europejskiej populacji kilku gatunków ptaków, w tym zaklasyfikowanych europejskim prawem jako gatunki szczególnej ochrony i wskazanych do podjęcia działań ochronnych. Łącznie

zdjęcie 5 Żurawie na zlotowisku w dolinie Odry. Fot. Piotr Chara

zdjęcie 4 Toki batalionów na rozlewiskach dolnej Warty. Fot. Piotr Chara

stwierdzono tu obecność ponad 250 gatunków ptaków, z czego ponad 170 to gatunki lęgowe. Corocznie gniazdują tu m.in. siewkowce (krwawodziób, rycyk, kszyc, sieweczka rzeczna, czajka, ostrygojad), mewy (pospolita, śmieszka, srebrzysta oraz w niektórych latach mewa mała i czarnogłowa), rybitwy (rzeczna, białoczelna, czarna, białowąsa i białoskrzydła), chruściele (derkacz, wodnik, zielonka, kropiatka, łyska i kokoszka wodna), kaczki (krzyżówka, cyranka, cyraneczka, krakwa, płaskonos, gągoł, czernica, głowienka), perkozy (zausznik, dwuczuby, rdzawoszyi i perkozek). Dzięki różnorodności gatunkowej i stosunkowo dużego zagęszczenia ptaków doliny Odry i Warty na odcinku opisywanego obszaru to wybitnie korzystne miejsce do prowadzenia obserwacji intrygujących spektakli związanych z życiem ptaków. Istotnym jest, aby podejmować działania mające na celu zachowanie tego bogactwa w nie pogorszonym stanie.¹⁷

Wartość przyrodniczą obszaru oddają też dane inne statystyczne. Otóż **blisko połowa obszaru LGD objęta jest formami ochrony przyrody**. Spotkać tu można wszystkie przewidziane polskim prawem formy, od najwyższej – parku narodowego, po najniższą – obszar chronionego krajobrazu. Cieszą się one dużym powodzeniem wśród turystów (przyjeżdżających najczęściej z dużych miast: Poznania, Wrocławia, Szczecina, Berlina itd.)

Tabela 3 Udział obszaru położonego w dolinie Odry i Warty do ogółu powierzchni. Opracowanie własne wg mapy hipsometrycznej geoportal.gov.pl, 2023 r.

Gmina	Powierzchnia w dolinie w km ²	Powierzchnia ogółem w km ²	% powierzchni w dolinie
Cybinka	60	280	21%
Słubice	80	186	43%
Górzycza	59	144	41%
Kostrzyn	16	46	35%
Witnica	126	279	45%
Słońsk	107	159	67%
Rzepin	0	191	0%
OBSZAR LGD	448	1285	35%

Tabela 4 Powierzchnia i udział obszarów prawnie chronionych ze względu na walory przyrodnicze i krajobrazowe. źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Gmina	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych [ha]	% udziału tych obszarów w powierzchni ogółem
Cybinka	920,98	20,0%
Słubice	16 397	58,8%
Górzycza	14 426	51,6%
Kostrzyn	7 486	51,5%
Witnica	1 731	9,1%
Słońsk	9 492	51,2%
Rzepin	12 463	78,6%
OBSZAR LGD	62916,94	49,0%

¹⁷ www.zdow.pl

Prace nad Strategią, łącznie z badaniami diagnostycznymi, w całości zostały wykonane przez Stowarzyszenie.

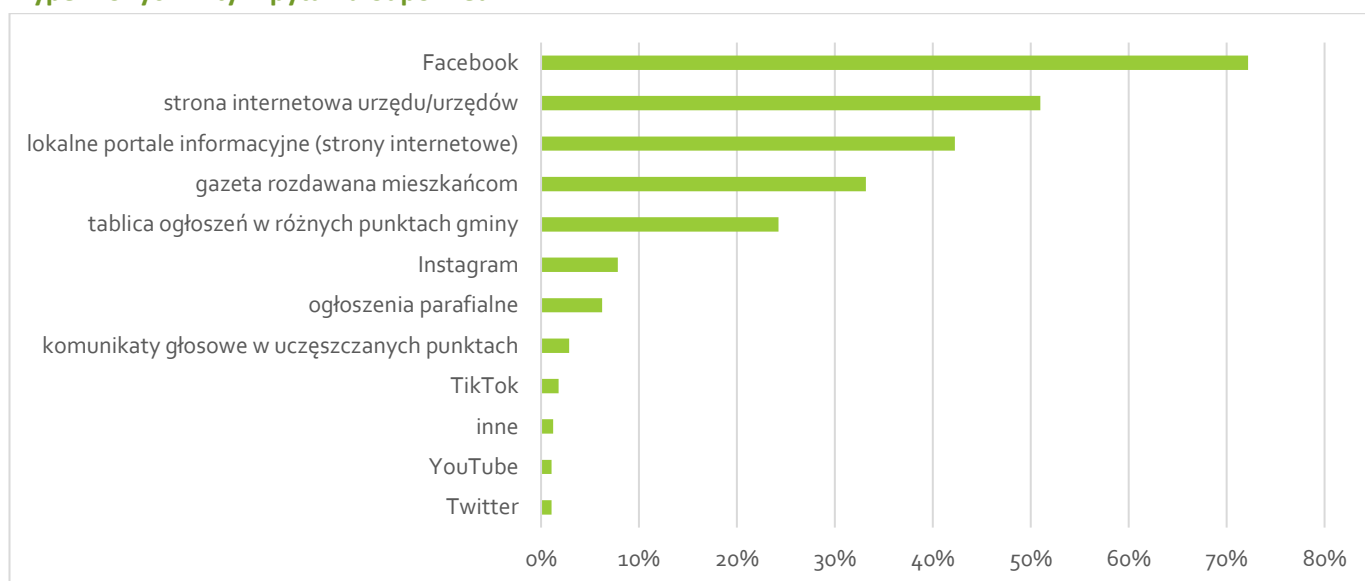
W pierwszej kolejności powołano zespół ds. tworzenia strategii, w którego skład weszli przedstawiciele lokalnej społeczności oraz LGD. Najbardziej w proces tworzenia strategii zaangażował się partner – organizacja pozarządowa, reprezentująca lokalną społeczność, działająca na terenie LGD posiadająca duże doświadczenie w prowadzeniu diagnoz i badań społecznych, w tym również na tym terenie – Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty (FZDOW), udostępniając wyniki analiz i danych zgromadzonych na terenie objętym LSR w poprzednich latach.

W drugiej kolejności wykorzystano wyniki badań prowadzonych przez FZDOW w 2022 roku na potrzeby tworzenia strategii terytorialnej dla porozumienia gmin w większości wchodzących w skład LSR. Porozumienie nazwane „G-7” zawiązane zostało przy wsparciu LGD w celach związanych z pozyskiwaniem środków unijnych w ramach instrumentów terytorialnych. Dane te zostały wykorzystane do pierwszego opisu obszaru LGD i przygotowania merytorycznego spotkań z mieszkańcami. W tym etapie udział wzięli m.in. przedstawiciele mieszkańców, organizacji pozarządowych (wspomniane wcześniej Fundacje) oraz samorządów (m.in. sołtysi). Jednym z punktów etapu diagnostycznego były wywiady zogniskowane prowadzone z przedstawicielami rad gminnych/miejskich. Wywiady te prowadzili przedstawiciele Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej z terenu objętego LSR, angażując się tym samym w prace nad powstaniem strategii.

Badania te zostały uzupełnione o publicznie dostępne dane (GUS – Bank Danych Lokalnych, dane samorządów, Powiatowych Urzędów Pracy oraz badania i opracowania lokalnych organizacji pozarządowych - FZDOW, Fundacja Dziupla Inicjatyw Przyrodniczych, Fundacji na rzecz Collegium Polonicum a także przy wykorzystaniu już istniejących dokumentów strategicznych – m.in. Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego, Strategia porozumienia G-7 czy SZOOP FEWL).

Jednym z pytań w ramach badania ankietowego był wątek dotyczący najważniejszych metod informowania/konsultacji z mieszkańcami spraw ważnych publicznie na szczeblu lokalnym. Odpowiedzi na to pytanie uwzględniono w planowaniu dalszych działań związanych z przygotowaniem LSR oraz w planie komunikacji dotyczącym wdrażania LSR w kolejnych latach. Zgodnie z wynikami wspomnianego badania najbardziej pożądane metody komunikacji ze społecznością lokalną to:

Wykres 4 Odpowiedzi na pytanie jaki jest najlepszy sposób na informowanie mieszkańców o tym, co dzieje się w gminie. Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego wśród mieszkańców, na bazie 560 wypełnionych w tym pytaniu odpowiedzi.

Informacje te wykorzystano podczas wyboru najważniejszych na omawianym terenie metod partycypacji. Uznano, iż są to otwarte spotkania z mieszkańcami w każdej z gmin, poprzedzone informacjami w formie elektronicznej na stronach internetowych urzędów oraz na portalu facebook. W ten sposób dystrybuowano także ankiety elektroniczne, na podstawie których zbudowano obraz obszaru objętego LSR (zarówno na etapie diagnostycznym, wiosną 2022 roku jak i na etapie ewaluacji – latem i jesienią 2022).

Etap diagnostyczny uzupełniony został o metody jakościowe – w okresie od września do października 2022 przeprowadzono 6 spotkań z przedstawicielami sołectw i organizacji pozarządowych 6 gmin LGD w formie wywiadu zogniskowanego wokół najważniejszych problemów rozwojowych miejscowości oraz identyfikacji ich silnych i słabych stron. W spotkaniach tych udział wzięło 35 osób. Na podstawie rozmów z mieszkańcami ustalono priorytetowe i pomniejsze problemy rozwojowe obszaru LGD.

Kolejnym etapem było wyciąganie wniosków płynących ze zdiagnozowanych problemów oraz poszukiwanie pomysłów na ich rozwiązanie (część z tych pomysłów padła już podczas spotkań z mieszkańcami oraz samorządowcami i pochodzi bezpośrednio od społeczności – szczególnie te dotyczące proponowanych tematów realizacji projektów grantowych). Zorganizowano otwarte spotkanie w biurze LGD, na którym przedstawiono kluczowe obserwacje z diagnozy i na którym, w formie warsztatowej uczestnicy przygotowali drzewa problemów i celów oraz zaproponowali przedsięwzięcia. W spotkaniu udział wzięło 6 osób. Następnie zespół ds. strategii wzbogacił pomysły o wskaźniki realizacji celów. W całym okresie przygotowywania Lokalnej Strategii Rozwoju funkcjonował punkt informacyjno-konsultacyjny prowadzony przez pracowników LGD. W punkcie dostępne były niezbędne dokumenty oraz osoby kompetentne do udzielenia wyjaśnień. O pracach i sposobie prowadzenia prac nad LSR informowano od września 2022 do czerwca 2023 na stronie LGD – www.prow.zdow.pl/lsr-2027/

Tak opracowany materiał posłużył do przygotowania prezentacji pokazujących logikę realizacji LSR, których treść była przedmiotem prowadzonych od kwietnia do maja 2023 konsultacji społecznych. Konsultacje miały charakter aktywny i otwarty. Można było wyrażać swoje opinie online, przekazywać je za pośrednictwem softysów i urzędów miejskich oraz wziąć udział w specjalnych spotkaniach konsultacyjnych, które odbyły się w każdej gminie obszaru LGD. Spotkania miały charakter włączający i prowadzone były w formie warsztatowej. Uwagi można było także zgłaszać elektronicznie poprzez e-mail, o czym informowano na stronie internetowej procesu tworzenia LSR. Pierwsze spotkanie włączające miało miejsce podczas Walnego Zgromadzenia członków zwyczajnych Zielonej Doliny Odry i Warty. W trakcie spotkania, w którym uczestniczyli przedstawiciele sołectw, KGW, lokalnych organizacji pozarządowych, samorządów oraz mieszkańców obszaru, omówiono wstępne założenia nowej Lokalnej Strategii Rozwoju. Przedstawiono także plany działań zarządu w tym zakresie, które Walne Zgromadzenie przyjęło bez głosu sprzeciwu.

W trakcie prac nad strategią wykorzystano następujące narzędzia partycypacyjnego udziału społeczeństwa. Na każdym etapie udział wzięły grupy w niekorzystnej sytuacji-kobiety, seniorzy, ludzie młodzi do 25 roku życia.

Narzędzia badawcze	Czas pomiaru (częstotliwość, ilość, badany okres)	Źródło danych	Szacunkowa waga materiału dla raportu
Ewaluacja ex-post	2022	Raport z ewaluacji efektów wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju, Fundacja na rzecz Collegium Polonicum, grudzień 2022 (w tym wyniki internetowego badania ankietowego wśród beneficjentów i mieszkańców obszaru, oraz wywiadów zogniskowanych z przedstawicielami LGD, partnerów oraz beneficjentów).	15%
Analiza danych zastanych	Przez cały okres diagnozy	- bank danych lokalnych GUS; - dokumenty strategiczne gmin (strategie, plany, programy); -	55%

		publikacje, opisy, ekspertyzy, opracowania dot. danego obszaru; - dane innych instytucji – takich jak policja, OPS, WIOŚ, RDOŚ, Straż Pożarna, ZUS,	
Ankieta elektroniczna dla mieszkańców obszaru	14 dni - 2022 r.	- w badaniu udział wzięło 627 osób, z czego 560 wypełniło całą ankietę. Rozkład kwoty w podziale na poszczególne gminy zbliżony był do rozkładu reprezentatywnego nielosowego.	25%
Wywiady pogłębione na spotkaniach konsultacyjnych i informacyjnych	2022,2023	- spotkania z radami gmin - 7 spotkań online zorientowanych na omówienie wstępnych wyników ankiet (pogłębienie wskazanych problemów, poszukiwanie przyczyn itp.). Udział wzięło 7 gmin. Łącznie w spotkaniach uczestniczyło 28 osób. - spotkania konsultacyjne dot. diagnozy obszaru LSR (jesień 2022). Łącznie udział wzięło 35 osób - spotkania konsultacyjne dot. tworzenia LSR (wiosna 2023). Łącznie udział wzięło 85 osób - spotkania osobiste z przedstawicielami głównych grup interesów (samorządy, organizacje pozarządowe) w okresie październik 2022 - maj 2023	5%

W wyniku analizy problemów i potrzeb wskazywanych przez mieszkańców obszaru na etapie diagnostycznym wyłoniono kluczowe dla LGD problemy i potrzeby. Spośród tych potrzeb, które mieszkańcy wskazywali jako najistotniejsze znalazły się:

Pozycja rankingowa	Kategoria potrzeby	Ocena priorytetu (1-4)
1	poprawa stanu infrastruktury drogowej	3,46
2	rozładowanie nadmiernego ruchu pojazdów	3,38
3	zwiększenie bezpieczeństwa w pobliżu dróg	3,36
4	rozwój edukacji (doposażenie, zajęcia dodatkowe)	3,28
5	poprawa wyglądu miejscowości	3,28
6	poprawa stanu środowiska/przyrody	3,26
7	pomoc osobom z niepełnosprawnościami	3,23
8	niwelacja negatywnych skutków zmian klimatu, w tym suszy	3,17

Konsultacje wskazanych potrzeb z przedstawicielami samorządów i organizacji pozarządowych, uwzględniające możliwości niwelacji tych potrzeb przy pomocy instrumentów i programów takich jak RLKS i PROW uznano, iż właściwym będzie wyznaczenie 3 z nich jako kluczowych do rozwiązania przy pomocy Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Zielonej Doliny Odry i Warty. Są to potrzeby rozwoju edukacji, poprawy wyglądu miejscowości oraz poprawy stanu przyrody i środowiska. Z tymi potrzebami pośrednio łączy się także niwelacja negatywnych skutków zmian klimatu, w tym suszy oraz pomoc osobom niepełnosprawnym.

Natomiast w kontekście wskazywanych przez mieszkańców obszarów problemowych okazało się, iż najmniejszym zadowoleniem cieszą się takie aspekty życia publicznego jak:

Pozycja rankingowa	Kategoria potrzeby	Ocena zadowolenia (1-5)
1	dostępność placów zabaw	3,466527
2	warunki do uprawiania sportu	3,380228
3	atrakcyjność turystyczna	3,144487
4	dostępność miejsc rekreacji dla młodzieży (tory, boiska, itp.)	3,023166
5	gospodarka odpadami	3,102079
6	dbałość o środowisko	2,923364
7	czystość i porządek miejsc publicznych	2,901639
8	jakość podstawowej opieki zdrowotnej	2,179245

Analizując wymienione problemy uznano, iż przy pomocy działań wpisanych w LSR warto podjąć próbę odpowiedzi na 7 spośród 8 najniżej ocenionych aspektów. Są to obszary wzajemnie ze sobą powiązane i można je skategoryzować do: ochrony środowiska oraz infrastruktury rekreacyjno-turystycznej.

W dalszej części opracowania rozwijano już jedynie te wątki, które na etapie partycypacyjnego tworzenia podstaw strategii znalazły się wśród priorytetowych.

W dalszych etapach realizacji strategii – podczas jej wdrażania – przedstawiciele wymienionych wyżej grup i społeczności lokalnej będą brali udział w aktywnym jej wdrażaniu oraz w ocenie efektów jej realizacji. Partycypacyjne wdrażanie będzie możliwe dzięki wykorzystaniu instrumentu jakim jest Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność, który pozwoli na maksymalizację udziału lokalnych organizacji pozarządowych w realizowaniu operacji (szczególnie w ramach funduszu EFS+). Przygotowany plan ewaluacji również zakłada udział przedstawicieli wszystkich sektorów w cyklicznej ocenie efektów wdrażania strategii. Natomiast plan komunikacji, opierający się o wnioski z diagnozy (dot. najskuteczniejszych form komunikacji ze społeczeństwem) zakłada takie sposoby informowania o wdrażaniu strategii, które pozwolą na jak największy i najszerszy udział społeczności lokalnych. Ponadto struktura LGD zapewnia udział przedstawicieli organizacji pozarządowych, samorządów, KGW i biznesu w Radzie Projektowej, której skład został zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie i został zaprezentowany w poprzednich rozdziałach. Narzędzie to daje zatem przedstawicielom kluczowych grup interesu lokalnej społeczności możliwość realnego decydowania o kierunkach i sposobie wdrażania strategii poprzez wybór operacji przeznaczonych do realizacji. LGD przewiduje prowadzenie działań integracyjno-aktywizujących kierowanych do mieszkańców na każdym dalszym etapie wdrażania LSR. Będą one miały na celu poinformowanie i włączenie społeczeństwa do wdrażania strategii.

W trakcie tworzenia LSR Stowarzyszenie uwzględniło zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060. Lokalna Strategia Rozwoju ma pozytywny wpływ na realizację zasady równości szans i niedyskryminacji. Realizowana będzie zgodnie z "Wytycznymi dotyczącymi realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027". Na każdym etapie przygotowania, realizacji LSR wdrażane będą działania umożliwiające wszystkim osobom sprawiedliwe i pełne uczestnictwo we wszystkich dziedzinach życia, bez względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. W ramach lokalnych kryteriów wyboru będą premiowane działania i usługi dostępne dla wszystkich osób w tym osób z niepełnosprawnościami i osób starszych.

LGD przewiduje w ramach wdrażania LSR zachęcanie do współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw/pomysłów w formule spotkań oraz konsultacji z e społeczeństwem poprzez zachęcanie do dzielenia się inspirującymi przykładami działań mieszczących się w proponowanych obszarach tematycznych, swornie możliwości do porozmawiania o

pomysłach projektowych oraz podjęcie współpracy partnerskiej, uwzględnianie możliwości zmian w strategii, jeżeli zajdzie taka potrzeba, zwiększanie dostępności mieszkańców do wydatkowania funduszy unijnych, budowanie i rozwijanie i współpracy pomiędzy różnymi grupami zaangażowanymi w proces rozwoju regionu, rozwijanie współpracę między partnerami z trzech sektorów tj. społecznego, publicznego i gospodarczego.

ROZDZIAŁ IV ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR

Z racji przygranicznego położenia na trasie szlaków komunikacyjnych region posiada dobre warunki logistyczne – biegną tędy zarówno istotne linie kolejowe o znaczeniu regionalnym i międzynarodowym jak i drogi o znaczeniu międzynarodowym (jak autostrada A2). Na obszarze znajdują się dwa centra funkcjonalne - Słubice i Kostrzyn nad Odrą. W największym stopniu na życie w regionie oddziałuje granica. Wyznacza ona trendy i wpływa na wiele dziedzin życia – rynek pracy, gospodarkę mieszkaniową, edukację czy kulturę. To istnienie granicy a właściwie Niemiec, nadaje regionowi specyficznego charakteru. Czyni go atrakcyjnym osiedleńczo, determinuje specyfikę rynku pracy, wpływa na problemy komunikacyjne oraz na zagadnienia związane z integracją społeczeństw.

Drugim równie istotnym czynnikiem jest zieleń. Tak uznali mieszkańcy. Można jednak dostrzec pewne różnice we wskazaniach w zależności od lokalnych uwarunkowań - np. w Słońsk odpowiadano, że to PN Ujście Warty najbardziej wpływa na życie mieszkańców. Rzeki (Odra, Warta, Postomia, Ilanka i Pliszka) spajają wszystkie 7 gmin. Stanowi to duży potencjał i wspólne ogniwo obszaru LGD.

Mieszkańcy regionu najbardziej są zadowoleni z następujących dziedzin życia w swoich gminach: dostęp do internetu; dostępność placów zabaw; warunki do uprawiania sportu; jakość edukacji; dostępność wychowania przedszkolnego; bezpieczeństwa. Na drugim biegunie znalazły się: ochrona zdrowia; transport publiczny; dostępność żłobków; infrastruktura drogowa; dostępność mieszkań; łatwość znalezienia dobrze płatnej pracy; dbałość o środowisko, czystość i porządek.

Najważniejsze potrzeby wskazywane przez mieszkańców to: poprawa infrastruktury drogowej; rozładowanie nadmiernego ruchu pojazdów; zwiększenie bezpieczeństwa w pobliżu dróg; rozwój edukacji; poprawa wyglądu miejscowości oraz poprawa stanu środowiska/przyrody i infrastruktury rekreacyjnej dla młodzieży.

DIAGNOZA SPOŁECZNA W RAMACH KLUCZOWYCH OBSZARÓW TEMATYCZNYCH

Na bazie konsultacji z interesariuszami oraz doświadczeniem dotychczasowych wdrożeń strategii na tym obszarze oraz z analizy jej kluczowych potencjałów do analiz w kontekście możliwości wdrożenia LSR w tych dziedzinach wybrano:

1. OCHRONA ŚRODOWISKA, W SZCZEGÓLNOŚCI OCHRONA PRZYRODY I POWIETRZA

Dziedzictwo przyrodnicze na terenie LGD odznacza się wyjątkowymi walorami. Opisywany obszar, podobnie jak większość Ziemi Lubuskiej, cechuje istotne bogactwo przyrodnicze. Jest ono związane ze stosunkowo niewielkim zaludnieniem, skromnym przemysłem, istnieniem jezior i bielcowymi glebami chętnie porastającymi lasami borowymi. Jest tu jednak coś szczególnego, znacznie cenniejszego, czego próżno szukać u bliższych i dalszych sąsiadów. Otóż są to doliny wielkich rzek. W zasadzie na całej swej długości są one cenne przyrodniczo lecz w kilku miejscach wybitnie, zwłaszcza w miejscu ich połączenia.

W dzisiejszym, mocno przekształconym świecie, stały się one perłą w skali kontynentu. Objęto je różnorodnymi formami ochrony przyrody i od kilku/kilkunastu lat, jako licznie odwiedzane, stały się istotnym czynnikiem rozwojowym regionu. Z zestawienia obiektów chronionej przyrody wynika, iż największa ich liczba i powierzchnia dotyczy dna dolin rzecznych, zaś ich największą wartością przyrodniczą i głównym obiektem ochrony jest wyjątkowo bogato reprezentowana fauna ptaków. W zasadzie na całej długości dolin Odry i Warty od rozlewisk Odry w gminie Cybinka (Krzysiński P.K.) wzdłuż doliny Odry w gminach Słubice, Górzycy po rozlewiska Warty w gminie Słońsk i Witnica (P.N. i P.K. „Ujście Warty”) zachodzą spektakularne zjawiska związane z tą grupą zwierząt. Specyfika hydrologiczna tutejszych mokradeł sprawia, że pełnią one bardzo istotną rolę dla ptaków wędrownych, zimujących, lęgowych oraz odbywających pierzenie. Zalewowy charakter znacznych powierzchni doliny przyujściowego odcinka

Warty oraz rozległe przestrzenie pól i łąk dla wielu gatunków stanowią atrakcyjne, komplementarnie uzupełniające się siedliska, które w większości krajów europejskich zmeliorowano i osuszono. Opisywane rozlewiska stanowią miejsce życia znacznej części krajowej i europejskiej populacji kilku gatunków ptaków, w tym zaklasyfikowanych europejskim prawem jako gatunki szczególnej ochrony i wskazanych do podjęcia działań ochronnych. Dzięki różnorodności gatunkowej i stosunkowo dużemu zagęszczeniu ptaków doliny Odry i Warty na odcinku opisywanego obszaru to wybitnie korzystne miejsce do prowadzenia obserwacji intrygujących spektakli związanych z życiem ptaków. **Istotnym jest, aby podejmować działania mające na celu zachowanie tego bogactwa w niepogorszonej formie.** Walory te są bowiem bardzo delikatne i wybitnie narażone na psucie zarówno przez bezpośrednią działalność człowieka jak i przez działalność pośrednią, której wynikiem są niekorzystne zmiany klimatu (w wyniku których coraz rzadziej widzimy np. wiosenne rozlewiska). Zmiany te wpływają także bezpośrednio na życie mieszkańców regionu zwiększając ryzyka i niebezpieczeństwa związane z anomaliami pogodowymi będącymi skutkami tych zmian (susze, dostęp do wody, pożary, powodzie błyskawiczne, wiatrołomy).

Problemy i potrzeby wynikające z przeprowadzonej diagnozy w tym obszarze to:

- Warunki klimatyczne zmieniają się. Jest coraz cieplej i coraz bardziej sucho. Region charakteryzuje się wyższymi niż średnia krajowa temperaturami a niższymi opadami;
- Respondenci w badaniu ankietowym uznali, iż Lasy, Parki, Drzewa i Zieleń to jeden z najważniejszych elementów ich otoczenia w dużym stopniu wpływający na jakość życia. Tą kategorię, która zajęła drugie miejsce – po „Granicy” wskazywało ponad 54% badanych, a w gminach Rzepin i Cybinka było to aż między 70 a 80% respondentów;
- Obszar jest cenny przyrodniczo. Blisko połowa obszaru objęta jest formami ochrony przyrody. Obszary te wymagają szczególnej opieki bo są narażone na degradację wynikającą z działalności człowieka;
- Utrata różnorodności przyrodniczej wynika m.in. z niewłaściwej opieki/pielęgnacji terenów zielonych czy też zmniejszeniu odporności ekosystemów na skutki zmian klimatu (susze, brak dostępu do wody);
- Blisko jedna trzecia powierzchni obszaru leży w bezpośredniej bliskości dużych rzek. Mieszka tam zdecydowana większość mieszkańców obszaru;
- 40,7% powierzchni obszaru to lasy, które w trakcie suszy narażone są na pożary;
- Kwestia niwelacji negatywnych skutków zmian klimatu, w tym suszy stanowi 8 pod kątem istotności potrzebę mieszkańców (na 20) Jako ważną i kluczową wskazało ją ok. 82% mieszkańców;
- Niemal coroczne deficyty wody na terenie województwa lubuskiego spowodowane suszą, oszacowane wg danych Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej. Sytuacja ta prowadzi w efekcie do znacznych strat w rolnictwie, wzrostu liczby pożarów;
- Najważniejsze potrzeby wskazywane przez mieszkańców to m.in. poprawa stanu środowiska/przyrody (6 miejsce z 20 w rankingu potrzeb). Blisko 90% mieszkańców regionu uznało ją za raczej ważną lub kluczową;
- Mieszkańcy nisko oceniają dbałość o środowisko, czystość i porządek w obrębie swojego miejsca zamieszkania. Niski poziom dbałości o środowisko (szczególnie w miastach) wskazywano zarówno w kontekście opieki nad terenami zieleni i drzew jak i hałasu oraz zanieczyszczenia powietrza - 17 na 24 miejsce w rankingu zadowolenia z wynikiem około 2,9 (w pięciostopniowej skali);
- Na obszarze powstaje więcej odpadów niż średnio w kraju – wskaźniki większości gmin przekraczają wskaźnik ogólnopolski, który wynosi 342 kg/os. w 2020 roku, w tym nawet o 159kg/os w gminie Słubice. Gminy obszaru nadal znajdują się poniżej wskaźnika ogólnopolskiego w kontekście selektywnej zbiórki odpadów. Najstąbiej w zestawieniu wypadają gminy, na terenie których dominują ośrodki miejskie z zabudową wielorodzinną – Słubice i Kostrzyn nad Odrą;
- Blisko 30% gospodarstw domowych obszaru jest nieskanalizowanych. Najgorzej wskaźnik wypada na terenach wiejskich gdzie jedynie w Słońsku i Górzycy wynosi więcej niż 50%, najniższy wskaźnik w gminie Cybinka;

- Stan większości wód obszaru sklasyfikowano jako zły (ocena stanu JWCP) a potencjał ekologiczny przeważnie jako umiarkowany;
- Natężenie ruchu kołowego w całym regionie jest uciążliwe. Potwierdzają to opinie mieszkańców, którzy pytani o to na ile ważne jest zaspokojenie poszczególnych potrzeb, „rozładowanie nadmiernego ruchu pojazdów” uznano, za najistotniejszą. Ponad 50% mieszkańców całego regionu uznało ją za kluczową. Wg badania SDR zaobserwowano wzrost ruchu drogowego na większości odcinków w stosunku do roku 2010. Jedynie na 3 odcinkach nie odnotowano wzrostu, podczas gdy średni wzrost wyniósł w tym okresie 20%;
- Zanieczyszczenia powietrza - głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie lubuskim jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego, z komunikacji oraz z działalności przemysłowej. Głównymi lokalnymi źródłami zanieczyszczeń są kominy domów ogrzewanych indywidualnie.

2. INFRASTRUKTURA REKREACYJNA I TURYSTYCZNA

Kluczowym działaniem jest stworzenie jak najatrakcyjniejszych warunków do życia na terenie gmin obszaru LSR. Tworzenie tych warunków opierać się powinno na wielu wątkach, których wspólnym efektem będzie poprawa potencjału regionu. Już dziś obserwowane są zjawiska demograficzne wskazujące na to, że teren przygraniczny jest atrakcyjniejszy do osiedlania niż inne regiony kraju. Atrakcyjność ta jest jednak ograniczana problemami w obszarach mieszkalnictwa (dostępność ekonomiczna i fizyczna lokali mieszkalnych), dostępności do dobrej jakości usług publicznych, w tym szczególnie usług zdrowotnych czy też komunikacji publicznej; **stopniem wykorzystania potencjału turystycznego** (ekspozycji i dbałości o walory przyrodnicze oraz dziedzictwo kulturowe, głównie w postaci zabytków architektury), **estetyki i dbałości o sprzyjające rekreacji i regeneracji sił, terenów zielonych**. Tworzenie atrakcyjnych warunków do osiedlania łączy więc wiele dziedzin życia publicznego aby na obszarze LGD ludzie osiedlali się chętniej i aby odczuwali jak najwyższe zadowolenie i dumę z faktu, iż mieszkają właśnie tutaj. Warto więc stworzyć takie warunki, które sprawią iż młodzi, zdolni mieszkańcy regionu rzadziej wybierać będą wyjazd do większych miast, a częściej po uzyskaniu wykształcenia zdecydują się na powrót w rodzinne strony. Główne problemy i potrzeby w tym obszarze tematycznym:

- Niska liczba udzielonych noclegów w przeliczeniu na jednego turystę (1,7-2) oznaczająca, że turyści spędzają tutaj krótki okres czasu;
- Położenie przygraniczne determinuje charakter ruchu turystycznego z Niemiec w kontekście ruchu handlowego. Tymczasem potencjał turystyczny zachodniego brzegu Odry może być magnesem przyciągającym turystów z Polski i wschodu, którzy bazę noclegową/wypadową mogą poszukiwać po polskiej stronie;
- W rejonie funkcjonuje stosunkowo niewiele infrastruktury rekreacyjnej. Np. poza gminą Słubice i Kostrzynem nad Odrą długość ścieżek rowerowych czy szlaków pieszych nie przekracza średnio 10 km/gminę;
- Obszar posiada potencjał do aktywnego spędzania czasu na łonie natury przy wykorzystaniu potencjału rzek, jezior, lasów. Nie jest on jednak wykorzystany (zarówno infrastrukturalnie jak i marketingowo - nawet mieszkańcy nie znają dobrze najbliższych atrakcji). Niestety jednak w ocenie WIOŚ rzeki przeważnie znajdują się w złym stanie środowiskowym;
- Obiekty dziedzictwa kulturowego na terenie objętym diagnozą wymagają inwestycji. Po niezbędnych pracach restauratorskich oraz przygotowaniu infrastruktury turystycznej wokół tych obiektów, mogą stać się istotnym elementem potencjału turystycznego. Szczególny potencjał w tym zakresie wykazuje północna część regionu - Kostrzyn nad Odrą, Górzycza i Słońsk. Na terenie LGD znajduje się jedynie kilka obiektów zabytkowych o wysokim potencjale turystycznym. Ich zagęszczenie nie jest specjalnie wysokie co wpływa na dość niski status atrakcyjności turystycznej regionu wg wskaźników GUS. Jakkolwiek jej poziom wynika przede wszystkim z walorów przyrodniczych i rosnącej ekoturystyce i zainteresowaniu parkami narodowymi. Owe obiekty i walory przyrodnicze mogą wyzwolić większy potencjał turystyczny przy skomponowaniu ich w komplementarny produkt turystyczny zapewniający różne atrakcje w promieniu 50km przez kilka dni;
- Każda z gmin obszaru objętego strategią dysponuje elementarną infrastrukturą sportową. Są to jednak przeważnie obiekty piłkarskie i nie przeznaczone do uprawiania zróżnicowanych dyscyplin sportowych. W części

gmin widać jednak pewne specjalizacje w rozwoju mniej popularnych gałęzi sportu czy rekreacji (jak rolki, tenis, piłka ręczna, kajaki) oraz szeroki potencjał do wykorzystania, który wymaga nakładów inwestycyjnych. Zgłaszano także braki w miejscach spędzania czasu dla młodzieży. Przykładem takich miejsc mogą być np. tory typu skatepark, ścianki wspinaczkowe i podobne. Mogą to być także ścieżki i drogi rowerowe, których w regionie nie ma zbyt wiele, a do rozwoju których jest spory potencjał;

3. SPÓJNOŚĆ TKANKI SPOŁECZNEJ

Obszar objęty strategią cechuje niska spójność tkanki społecznej związana z przesiedleńczym charakterem tzw. „ziem odzyskanych” i istniejącą do 1989 roku polityką władz zacierania śladów ponemieckiej historii, wyrażany m.in. niedbałością o dziedzictwo kulturowe. Najdotkliwszy skutek tej polityki (niestety odbijający się echem do dziś) to zmiany w mentalności mieszkańców, objawiające się często zubożeniem na kwestię estetyki miejscowości czy własnego gospodarstwa. Zjawisko to w ostatnich latach i miesiącach potęgowane jest przez zmiany geopolityczne. Po 2012 roku znaczne ułatwienia dla obywateli Ukrainy w dostępie do polskiego rynku pracy spowodowały masowy exodus ludności ukraińskiej do Polski, w tym także do obszarów objętych niniejszym opracowaniem. W związku z agresją Rosji i wojną na Ukrainę ilość imigrantów w tym regionie znacząco wzrosła co stwarza to kolejne wyzwania związane ze spójnością tkanki społecznej.

W takich okolicznościach trudniej o wytworzenie emocjonalnych więzi ze swoją małą ojczyzną i wrażliwość na społeczne sprawy. Do dziś lokalne społeczeństwo jest stosunkowo słabo zaangażowane w sprawy społeczne, podejmuje niewiele działań kolektywnych nastawionych na cel o charakterze dobra wspólnego. Zaplanowano działania zorientowane na odwrócenie negatywnego zjawiska i wykorzystanie w pełniejszym stopniu potencjału drzemącego wśród społeczeństwa w oparciu o rolę kultury, dziedzictwa narodowego i lokalnej tożsamości w przedsięwzięciach włączających w ich realizację w jak najszerzej skali także przedstawicieli lokalnych społeczności (reprezentowane przez organizacje pozarządowe). Silnym i trwałym czynnikiem integrującym jest bowiem wspólny sukces a umiejętności i kompetencje społeczne najszybciej wzrosną w trakcie praktycznego, wspólnego działania. Po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia społeczność zyskuje wiarę, że sama może wpływać na własne otoczenie, co jest zaczątkiem kolejnych inicjatyw i podłożem wzrostu kapitału społecznego w szerszej skali. Kluczowe problemy i potrzeby w tym obszarze tematycznym:

- Rozbieżność pomiędzy poziomem wyników egzaminacyjnych ósmoklasistów w poszczególnych gminach;
- Niższa jakość wyników egzaminów ósmoklasistów w skali kraju. Szkoły w regionie nie wypadają specjalnie dobrze podczas egzaminów (zarówno ósmoklasisty jak i maturalnych). Jedynie w przypadku Kostrzyna nad Odrą i Rzepina zdarzyło się więcej niż dwukrotnie, w ostatnich latach, wynikami egzaminów uplasować się powyżej poziomu 4 w przedziałach staninowych (skala 1-9). Również w przypadku szkół średnich wyniki rzadko w ostatnich latach przebijały średnie krajowe (tutaj najczęściej zdarzało się to w słubickim ZSL oraz kostrzyńskim liceum przy ZS). Natomiast w ocenie mieszkańców poziom kształcenia w placówkach regionu jest wysoki. Co warto podkreślić - informacje te się nie wykluczają, bo pomiar poziomu kształcenia poprzez wyniki egzaminów niekoniecznie świadczy o jakości nauczania;
- Niezadowalające wyniki egzaminów maturalnych w skali średniej ogólnopolskiej;
- Spadek współczynnika skolaryzacji w mniejszych gminach obszaru;
- Dominacja nauki języka angielskiego w regionie przygranicznym w stosunku do języka niemieckiego;
- Potrzeba rozwoju edukacji rozumianej jako doposażenie lub organizacja zajęć dodatkowych widziana w społeczeństwie lokalnym. (4 z 20 pozycji w rankingu potrzeb);
- Z danych wynika również że zmienia się profil uczestnika wydarzeń kulturalnych. Zwiększa się udział uczestnika aktywnego - ćwiczącego w różnego rodzaju zespołach czy grupach podczas gdy spada ilość uczestników imprez masowych (tutaj oczywiście należy uwzględnić wpływ pandemii – właściwe dane dot. tego trendu będą dostępne dopiero za kilka okresów badawczych). Wśród mieszkańców rosną oczekiwania względem organizacji zajęć dodatkowych, głównie dla dzieci i młodzieży. Co ciekawe to organizację zajęć dodatkowych mieszkańcy uznali za ważniejszą potrzebę niż np. zwiększenie ilości wydarzeń kulturalnych;

- Obszar wyróżnia się na tle innych regionów Polski wyraźnie mniejszą jednorodnością kultury, brakiem długiej tradycji w kultywowaniu ojcowizny, niewielką wiedzą samych mieszkańców o tej ziemi oraz wszechobecną „niemieckością” zagadnień, obiektów związanych z historią przedwojenną i ukierunkowania gospodarczego;
- Częste zmiany w tkance społecznej regionu doprowadziły do wyginięcia wielu wartościowych tradycji regionalnych i uformowania społeczeństwa pozbawionego regionalnych korzeni oraz niezbyt dobrze rozwiniętej idei dobra wspólnego;
- Spadkowy trend ilości imprez w regionie niesie za sobą również spadkowy trend ilości uczestników tych imprez;
- Jednocześnie spada zainteresowanie dotychczasowymi formami prezentacji kultury (respondenci nie uważają potrzeby organizacji większej ilości imprez kulturalnych za priorytetową. W rankingu wszystkich 20 potrzeb wymienionych w ankiecie, ta zajęła odległe, 18 miejsce, tuż obok potrzeb integracji z sąsiadami zza Odry;
- Rola kultury może mieć duże znaczenie w obliczu zjawiska napływu obywateli Ukrainy i potrzeby włączenia ich /integracji w życie społeczne; Ocena działalności instytucji kultury w grupie osób starszych jest niższa niż pozostałych mieszkańców – może to być spowodowane brakiem odpowiedniej oferty dla tej grupy;
- Kryzys kulturalny w obliczu pandemii covid-19 i długiego braku lub ograniczonego dostępu do wydarzeń kulturalnych, szczególnie na terenach wiejskich;
- Wzmocnienia wymaga sektor non-profit w regionie. Ponad 60% mieszkańców obszaru uważa, że działa tu zbyt mało organizacji pozarządowych. Jedynie połowa mieszkańców regionu uważa, że korzyści z działania organizacji pozarządowych są odczuwalne. Ponadto mieszkańcy regionu oceniają swoje zaangażowanie społeczne dosyć krytycznie (najbardziej krytyczni wobec siebie są mieszkańcy Kostrzyna nad Odrą i Słubic).
- Innym przejawem problemów w zakresie aktywności obywatelskiej jest przeważnie niższa frekwencja w wyborach niż frekwencja ogólnopolska;

GRUPY DOCELOWE

Obszar objęty LSR wykazuje się miejscowym zróżnicowaniem sytuacji grup społecznych. Podczas spotkań z mieszkańcami uczestnicy zostali poproszeni o wskazanie tych grup, które w ich opinii mają utrudnione warunki życia i rozwoju w swojej gminie. Rozkład odpowiedzi z jednej strony wskazuje, iż grup tych jest wiele, z drugiej jednak wykazał miejscami istotne rozbieżności między wynikami poszczególnych gmin a całego LSR, które wskazują na potrzebę wyodrębnienia pewnych grup. Na bazie powyższego określono główne obszary tematyczne możliwe do objęcia strategią, powiązane z nimi problemy i potencjały, a także grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia LSR.

Grupami, które najliczniej zostały wskazane przez uczestników badania były kobiety, seniorzy, oraz osoby młode (do 25 roku życia). Wskazania te są co do zasady zbieżne ze składem grup defaworyzowanych określonych w Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Zielona Dolina Odry i Warty na lata 2014-2020. Mieszkańcy regionu są zgodni co do tego, iż wiek oraz płeć ma wpływ na poziom stopnia wykluczenia, utrudnień w funkcjonowaniu w różnych aspektach życia. Natomiast w przypadku takich grup jak: bezrobotni, mieszkańcy obszarów po zlikwidowanych PGR zaobserwowano dosyć istotne rozbieżności pomiędzy wskazaniami z poszczególnych gmin, co może świadczyć o zróżnicowaniu potrzeb w zakresie polityki społecznej do tych konkretnych grup na terenie poszczególnych jednostek. Biorąc pod uwagę sytuację związaną z potrzebami uchodźców, wydaje się, że także grupa uchodźcy/imigranci stanowiąc będzie w najbliższym okresie duże wyzwanie jeśli chodzi o kreowanie polityki społecznej. Na szczególną uwagę zasługują kobiety. Podczas prac nad LSR, zwłaszcza podczas spotkań z mieszkańcami, zauważyliśmy, że istnieją pewne czynniki, które wpływają na to, że kobiety bywają dyskryminowane na rynku pracy ze względu na swoją płeć: mają mniejsze szanse na zdobycie pracy lub otrzymują niższe wynagrodzenie za świadczenie takiej samej pracy, są postrzegane w życiu społecznym – przede wszystkim jako matki i żony - przypisując jej jako najważniejsze funkcje opiekuńcze- co ogranicza ich możliwości, wykazują większe zaangażowanie społeczne i aktywność w pracy na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego.

Przegląd dostępnych danych pozwoliły wyodrębnić kluczowe grupy docelowe:

- osoby do 25 roku życia,
- osoby powyżej 60 roku życia,
- kobiety-grupa w niekorzystnej sytuacji.

LGD planuje skutecznie animować i informować lokalną społeczność o działaniach na rzecz mieszkańców obszaru, w szczególności grup osób w niekorzystnej sytuacji-kobiet. Podstawowym narzędziem do komunikacji z mieszkańcami obszaru z zakresu wysokich technologii (dla osób, które posługują się komputerem i mają dostęp do Internetu) będzie strona internetowa oraz profil na portalu społecznościowym Facebook, ankiety elektroniczne, Dla osób wykluczonych cyfrowo lub nie korzystających z Internetu przygotowane będą również papierowe wersje informacji, ankiet, które zostaną umieszczone w urzędach gmin obszaru, domach kultury itp.

Sposoby wsparcia inicjatyw w obszarach tematycznych:

Biorąc pod uwagę analizę kluczowych dla LSR obszarów tematycznych wyróżnić można potencjalne grupy beneficjentów działań i inicjatyw podejmowanych w każdym z tych obszarów. W pierwszej kolejności wymienić należy samorządy lokalne, których działania ustawowe dotyczą każdej z przytoczonych wyżej sfer życia publicznego. Wsparcie samorządów w tym zakresie odbywać się powinno na bazie doradztwa ze strony LGD w zakresie sposobów realizacji potrzeb społeczeństwa oraz poprzez wspieranie finansowe rozwoju infrastruktury. Kolejną grupą docelową są podmioty sektora non-profit. Tutaj wsparcie ma dwojaki charakter. W pierwszej kolejności finansowanie podejmowanych działań wzmacnia zarówno te działania jak i same podmioty je realizujące (NGO co roku w badaniach sektora jako główną potrzebę/brak/ograniczenie rozwojowe wskazują niewystarczające środki finansowe). W drugiej kolejności wsparcie polega na współrealizacji zamierzonych przedsięwzięć razem z biurem LGD (które pełnić będzie funkcję parasolową dla mniejszych organizacji). Stosowane instrumenty finansowe w przypadku tej grupy to głównie dotacje i granty o charakterze nieinwestycyjnym. Preferowaną ze strony przyszłych beneficjentów formą są oczywiście formy dotacyjne zamiast refundacyjnych. Trzecią grupą docelową są ośrodki kultury, szkoły, przedszkola i inne podmioty działające w obszarach edukacji formalnej i nieformalnej oraz w obszarze kultury. Przeważnie są to podmioty jednostek sektora finansów publicznych, wobec czego mają zdolność do realizacji zarówno zadań inwestycyjnych jak i nieinwestycyjnych w obrębie swoich działań statutowych.

ROZDZIAŁ V SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA

LSR jest spójna z programami, w ramach których będzie realizowana. W szczególności wykazuje zgodność z celami i zakresami wskazanymi we Wspólnej Polityce Rolnej (WPR) na lata 2023–2027 (w ramach PROW, LEADER) oraz programie Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027. Szczegółową analizę przedstawiono w tabelach poniżej.

Na obszarze objętym LSR aktualnie obowiązuje jedna strategia o wymiarze ponadlokalnym – Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (SRWL2030) przyjęta przez Sejmik Województwa Lubuskiego w dniu 15 lutego 2021 roku. Ponadto na większości terenu LGD zawiązane zostało partnerstwo o nazwie „G-7” zrzeszające siedem gmin, z których 6 należy do obszaru objętego LSR: Cybinka, Górzycza, Kostrzyn nad Odrą, Rzepin, Słońsk i Słubice. Strategia porozumienia „G-7” na etapie tworzenia niniejszej LSR nie została jeszcze uchwalona przez uprawnione do tego organy, więc w analizie zgodności LSR z tym dokumentem posłużono się projektem „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Gminy Słubice, miasta Kostrzyn nad Odrą, Gminy Rzepin, Gminy Ośno Lubuskie, Gminy Cybinka, Gminy Górzycza, Gminy Słońsk – Porozumienia „G – 7” na lata 2022 – 2030”. W poniższej analizie wykazano zgodność przedmiotowej LSR z wymienionymi wyżej dokumentami.

Cele LSR	Cele SRWL2030	Cele „G-7”
1.Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, edukacyjnej, kulturalnej, sportowej oraz OZE. 2.Rozwój kapitału społecznego (w tym: 2.1 „Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych” 2.2 „Lokalne kształcenie dorosłych” 2.3 „Rozwój potencjału społeczności lokalnych”)	1. Inteligentna, zielona gospodarka regionalna. 2. Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi. 3. Integracja przestrzenna regionu. 4.Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę.	1.Zahamowanie ubożenia przyrodniczego oraz zwiększenie odporności regionu na negatywne efekty zmian klimatu 2.Wzrost potencjału gospodarczego regionu 3.Wzrost roli kultury, edukacji, dziedzictwa narodowego i tożsamości lokalnej w budowaniu kapitału społecznego

Analizując proponowane cele szczegółowe oraz zakres przedsięwzięć wynika, że zaproponowane cele strategiczne LSR w pełni wpisują się w cele strategii szczebla regionalnego oraz ponadlokalnego w następujący sposób:

Cel 1 Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, edukacyjnej, kulturalnej, sportowej oraz OZE wpisuje się w:

SRWL	<p>cel nr 1 SRWL (cel szczegółowy <i>Rozwój potencjału turystycznego; cel szczegółowy Wysoka jakość kształcenia oraz jego powiązanie z regionalnym rynkiem pracy</i>)</p> <p>Cel nr 2 (cel szczegółowy: Rozbudowa oraz modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, a także upowszechnianie i promocja sportu; cel szczegółowy: Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego)</p> <p>Cel nr 3 (cel szczegółowy: Ochrona środowiska przyrodniczego, w tym przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu; cel szczegółowy: Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich)</p>
G7	<p>Cel nr 1 G-7 (cel szczegółowy: Wzrost różnorodności przyrodniczej; cel szczegółowy: Poprawa stanu środowiska)</p> <p>Cel nr 2 G-7 (cel szczegółowy: Wzrost komfortu życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności komunikacyjnej oraz bazy rekreacyjnej; cel szczegółowy: Wzrost potencjału turystycznego w oparciu o granicę, dziedzictwo naturalne i zabytki architektury; cel szczegółowy: Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego); cel szczegółowy: Stworzenie warunków do innowacji w obszarze edukacji formalnej i nieformalnej)</p>
WPR	<p>Interwencja I 13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność(RLKS) Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.</p> <p>Cele interwencji: Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej;</p> <p>Cele interwencji: Ochrona dziedzictwa kulturowego lub i przyrodniczego polskiej wsi.</p>
FEWL	<p>Priorytet 2: Cel szczegółowy: Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia; Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju;</p> <p>Priorytet 5: Cel szczegółowy: Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych;</p> <p>Priorytet 8: Cel szczegółowy: Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie;</p>

Cel 1 realizowany będzie w ramach środków przewidzianych dla Interwencji I 13.1 LEADER w ramach WPR.

Cel 2 Rozwój kapitału społecznego wpisuje się w:

SRWL	<p>Cel nr 2 (cel szczegółowy Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej; cel szczegółowy: ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego; cel szczegółowy: Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej)</p> <p>Cel nr 1 (cel szczegółowy Wysoka jakość kształcenia oraz jego powiązanie z regionalnym rynkiem pracy)</p>
G7	<p>Cel nr 3 G-7 (cel szczegółowy: Stworzenie warunków do rozwoju kultury i tożsamości lokalnej; cel szczegółowy: Stworzenie warunków do większej aktywności społecznej)</p> <p>Cel nr 2 G-7 (cel szczegółowy: Stworzenie warunków do innowacji w obszarze edukacji formalnej i nieformalnej)</p>
WPR	<p>Interwencja I 13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność(RLKS) Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.</p> <p>Cele interwencji: Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lubi osób w niekorzystnej sytuacji;</p> <p>Cele interwencji: Ochrona dziedzictwa kulturowego lub i przyrodniczego polskiej wsi.</p>
FEWL	<p>Priorytet 7:</p> <p>Cel szczegółowy: wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p> <p>Cel szczegółowy: wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p>

Cel 2 realizowany będzie w ramach instrumentu RLKS (Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność) z wykorzystaniem funduszy EFS+ w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027.

Przedsięwzięcia realizowane na terenie objętym wsparciem cechować się będą szczególną spójnością i komplementarnością względem przedsięwzięć realizowanych przez partnerstwo G-7, które z kolei w wymiarze instrumentów IIT skutecznie realizować będą cele województwa lubuskiego. Działania w ramach LSR będą uzupełnieniem realizowanych przez Porozumienie G-7 wspólnych przedsięwzięć. Partnerskie projekty G-7 będą miały bowiem wymiar współpracy i współrealizacji kompleksowej oferty całego regionu (np. wzrostu potencjału turystycznego). Możliwe do realizacji będą więc te przedsięwzięcia, które będą miały zintegrowany wymiar terytorialny wychodzący poza obszar pojedynczej gminy. Zaplanowane cele oraz realizacja przedsięwzięć w ramach LSR pozwoli na uzupełnienie tej zintegrowanej oferty o przedsięwzięcia o bardziej lokalnym wymiarze, które dzięki wpisywaniu się we wspólny cel całego obszaru oddziaływać finalnie będą na całe LGD i na całe partnerstwo G-7 a ostatecznie i na całe województwo. Przedsięwzięcia te pozwolą także na wyrównanie dysproporcji poszczególnych jednostek terytorialnych w ich ofertach związanych z infrastrukturą turystyczną, rekreacyjną, sportową, edukacyjną czy służącą ochronie przyrody i środowiska. Ponadto wdrażanie LSR pozwoli na włączenie do wspólnych działań społeczność lokalną, wyzwalając efekt synergii związany z lepszym dopasowaniem przedsięwzięć do potrzeb lokalnych społeczności oraz pozwalając na zwiększenie wartości dofinansowania operacji realizowanych przez organizacje pozarządowe. Zrealizuje także cele pośrednie, czyli zwiększy poziom współpracy i zaufania pomiędzy JST a organizacjami pozarządowymi, zwiększy zakres współodpowiedzialności tych sektorów za rozwój społeczności lokalnych oraz pozwoli rozwinąć się organizacjom pozarządowym zarówno pod względem marketingowym (fizyczne

efekty realizowanych przez nie działań) jak i instytucjonalnym (zwiększenie zasobów, środków trwałych, doświadczenia w działaniu i potencjału finansowego).

Szczególną rolę w założeniach niniejszej strategii pełni instrument RLKS. Jest to instrument skupiony na oddolnym planowaniu i realizowaniu działań. Dzięki zaawansowanym formom współpracy wszystkich interesariuszy zarówno publicznych, jak i prywatnych, może przynieść wartość dodaną w postaci realizacji projektów dokładnie dopasowanych do miejscowych potrzeb, a równocześnie wzmocnić kapitał społeczny. W RLKS nie mniej ważnym celem od realizacji zaplanowanych w strategii projektów i operacji, jest zaktywizowanie interesariuszy i ich zaangażowanie we wspólne przedsięwzięcia. Jest to także instrument wspierający zintegrowany rozwój terytorialny. Musi on być kierowany przez lokalną grupę działania. Ponadto sprzyja włączeniu, wspiera tworzenie sieci kontaktów i współpracę z innymi miejscowymi partnerami oraz innowacyjne podejście (w skali lokalnej), a także dostępność. Oddolny charakter tego narzędzia umożliwia realizację zadań na rzecz lokalnego rozwoju społecznego poprzez rozbudzanie aktywności obywatelskiej, społecznej, chęci do współpracy, prowadzenia działań edukacyjno-kulturalnych, szerokiego otwarcia się na świat, a także rozwoju obszarów wiejskich. Realizacja projektów pozwoli również wesprzeć potencjał LGD w organizowaniu społeczności lokalnej i animacji społecznej w ramach rozwoju dialogu społecznego i obywatelskiego. Zwiększenie udziału społeczności lokalnej w programowaniu i rozwoju danego obszaru przyczyni się także do poprawy spójności społecznej.

Leader stanowi wartość dodaną, która jest wynikiem przyjęcia podejścia oddolnego i partnerskiego, przejawiająca się w lepszym określeniu lokalnych potrzeb i rozwiązań, większym zaangażowaniu ze strony lokalnych podmiotów oraz większych możliwościach wdrażania innowacyjnych rozwiązań. Istotna wartość dodana LGD i partnerstwa polega na uaktywnieniu ludności danego obszaru i ułatwieniu wzajemnych kontaktów.

ROZDZIAŁ VI CELE I WSKAŹNIKI

Realizacja interwencji LEADER mieści się w celu 8 Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej (PS WPR) - promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa.

Celami powiązаныmi w PS WPR są:

- SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
- SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa.

Natomiast w Programie Fundusze Europejskie dla Województwa Lubuskiego rozwój lokalny przez społeczność realizowanych jest w ramach Celu Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny).

Celami szczegółowe w FEWL dla interwencji LEADER są:

- 2.1.7.1 Cel Szczegółowy (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
- 2.1.7.2 Cel Szczegółowy (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej
- 2.1.7.3 Cel Szczegółowy (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu

do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

- 2.1.7.4 Cel Szczegółowy (I) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Wszystkie cele wskazane w LSR wynikają z kluczowych problemów zdiagnozowanych w rozdziale IV. Cele te będą finansowane w ramach dwóch zakresów wsparcia z EFRROW oraz trzech działań z EFS+.

Cele LSR:

1. Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, edukacyjnej, kulturalnej, sportowej oraz ochrony przyrody.
2. Rozwój kapitału społecznego.

Wszystkie cele określono na podstawie wyników konsultacji społecznych.

Cel 1. Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, edukacyjnej, kulturalnej, sportowej oraz OZE.

Obszar LGD ma szansę przeciwstawić się negatywnym trendom demograficznym wykorzystując swoje przygraniczne położenie (zjawisko – pracuję w Niemczech, mieszkam w Polsce). Aby stać się regionem jeszcze bardziej atrakcyjnym dla osiedlania się mieszkańców innych części Polski niezbędnym jest zwiększenie dostępności do usług publicznych zwiększających jakość życia na obszarze LGD.

Przedsięwzięcia

1.1 Konkurs „Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej”

Przedsięwzięcie będzie osiągnięte przez realizację operacji w następującym zakresie wsparcia: poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej.

Pomoc przyznaje się następującym podmiotom z obszaru objętego LSR: JSFP organizacjom pozarządowym.

Pomoc przyznaje się w wysokości:

- 1) nieprzekraczającej poziomu dofinansowania wynoszącego: do 100% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji obejmujących inwestycje nieprodukcyjne, z tym że do 75% kosztów kwalifikowalnych w przypadku jednostek sektora finansów publicznych, z czego pomoc finansowana z EFRROW wynosi maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa,
- 2) nie wyższej niż 500 tys. zł na beneficjenta, także w przypadku sumy pomocy uzyskanej przez podmiot będący beneficjentem lub grantobiorcą, z wyłączeniem LGD i JSFP,

W przypadku operacji z zakresu poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej pomoc jest przyznawana, jeżeli operacja służy zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej oraz jest realizowana:

- 1) na obszarze objętym LSR.
- 2) na nieruchomości będącej w posiadaniu wnioskodawcy/beneficjenta przez okres ubiegania się o przyznanie pomocy na operację, okres realizacji operacji oraz okres trwałości operacji.

1.2 Konkurs „Ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi

Przedsięwzięcie będzie osiągnięte przez realizację operacji w następującym zakresie wsparcia: ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi.

Pomoc przyznaje się następującym podmiotom z obszaru objętego LSR: JSFP, organizacjom pozarządowym.

Pomoc przyznaje się w wysokości:

- 1) nieprzekraczającej poziomu dofinansowania wynoszącego: do 100% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji obejmujących inwestycje nieprodukcyjne, z tym że do 75% kosztów kwalifikowalnych w przypadku jednostek sektora finansów publicznych, z czego pomoc finansowana z EFRROW wynosi maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa,
- 2) nie wyższej niż 500 tys. zł na beneficjenta, także w przypadku sumy pomocy uzyskanej przez podmiot będący beneficjentem lub grantobiorcą, z wyłączeniem LGD i JSFP,

W przypadku operacji z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, która dotyczy inwestycji w obiekt zabytkowy, pomoc jest przyznawana, jeżeli wnioskodawca wykaże, iż obiekt jest objęty formą ochrony zabytków np. jest wpisany do ewidencji zabytków, rejestru zabytków itp.

W przypadku operacji z zakresu ochrony dziedzictwa przyrodniczego, pomoc inwestycyjna jest przyznawana, jeżeli wnioskodawca wykaże, iż operacja będzie realizowana na obszarze objętym formą ochrony przyrody lub dotyczy pomnika przyrody.

Dziedzictwo przyrodnicze (naturalne) – pomniki przyrody, miejsca i strefy o wyjątkowej wartości przyrodniczej podlegające ochronie prawnej (Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przyjęta w Paryżu 16 listopada 1972 r., ratyfikowanej przez stronę polską 30 września 1976 r.).

Za dziedzictwo naturalne uważa się:

- 1) pomniki przyrody utworzone przez formacje fizyczne i biologiczne albo zgrupowania takich formacji przedstawiające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia estetycznego lub naukowego;
- 2) formacje geologiczne i fizjograficzne oraz strefy o ściśle oznaczonych granicach stanowiące siedliska zagrożonych zagładą gatunków zwierząt i roślin oraz mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia nauki lub ich zachowania;
- 3) miejsca lub strefy naturalne o ściśle oznaczonych granicach, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia nauki, zachowania lub naturalnego piękna.

Cel 1 zostanie zrealizowany poprzez następujące przedsięwzięcia:

1	CEL	Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, edukacyjnej, kulturalnej, sportowej oraz OZE				
		<i>Wskaźniki rezultatu</i>	<i>Jednostka miary</i>	<i>Planowana docelowa wartość wskaźnika</i>		
WR 1.1	R.41łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.		liczba osób	20 000		
WR 1.2	R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównowazenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej		Liczba operacji	5		
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu		
				nazwa	Jednostka miary	Wartość docelowa wskaźnika
1.1	Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści.	Konkurs, operacja własna	Liczba projektów	Liczba	30
1.2	Ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści.	Konkurs, operacja własna	Liczba projektów	Liczba	5

Cel 2. Rozwój kapitału społecznego

Obszar LGD cechuje niska spójność tkanki społecznej związana z przesiedleńczym charakterem tzw. „ziem odzyskanych” i istniejącą do 1989 roku polityką władz zacierania śladów ponemieckiej historii, wyrażany m.in. niedbałością o dziedzictwo kulturowe. Najdotkliwszy skutek tej polityki (niestety odbijający się echem do dziś) to zmiany w mentalności mieszkańców, objawiające się często zubożeniem na kwestię estetyki miejscowości czy własnego gospodarstwa. W takich okolicznościach trudniej o wytworzenie emocjonalnych więzi ze swoją małą ojczyzną i wrażliwość na społeczne sprawy. Do dziś lokalne społeczeństwo jest stosunkowo słabo zaangażowane w sprawy społeczne, podejmuje niewiele działań kolektywnych nastawionych na cel o charakterze dobra wspólnego. Cel nr 2 zorientowany jest na odwrócenie negatywnego zjawiska i wykorzystanie w pełniejszym stopniu potencjału drzemącego wśród społeczeństwa. Odbędzie się to poprzez wzmocnienie lokalnych liderów, organizacji pozarządowych, wzrost kompetencji społecznych mieszkańców oraz podejście do zwiększania kompetencji w postaci praktycznej, w trakcie wspólnych działań w ramach projektów grantowych. Silnym i trwałym czynnikiem integrującym jest wspólny sukces a umiejętności i kompetencje społeczne najszybciej wzrosną w trakcie praktycznego działania. Po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia społeczność zyskuje wiarę, że sama może wpływać na własne otoczenie, co jest zacznem kolejnych inicjatyw i podłożem wzrostu kapitału społecznego w szerszej skali. Co ważne – cel 2 realizowany będzie w formie konkursów grantowych. Wysokości dotacji uzależnione są od konkursu. Przewidywany jest też wkład własny realizatorów projektu, jednak głównie w formie wkładu niefinansowego.

Przedsięwzięcia:

2.1 Konkurs grantowy „Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych”

Przedsięwzięcie realizowane w formie projektu grantowego. **Wartość jednego grantu wynosi od 50 000 zł.** Poziom wsparcia: 95%.

Typ projektu: Szkoła i przedszkole jako ośrodek kultury i aktywizacji lokalnej społeczności (realizacja projektów w obszarze integracji społecznej w szczególności na obszarach wiejskich dla lokalnej społeczności na bazie ww. placówek kierowanych zarówno do dzieci, jak i dorosłych).

Beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit,
- jednostki organizacyjne JST,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,
- szkoły, przedszkola i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące.
- osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów,
- uczelnie wyższe i ich spółki,
- podmioty ekonomii społecznej.

Co można finansować:

- Działania wspierające dzieci, młodzieży (w tym osoby do 25 roku życia) i rodziny w zakresie integralnego rozwoju fizycznego, psychicznego, emocjonalnego i społecznego oraz rozwoju więzi (np., dramy, metody inscenizacji wyjazdu do teatru lub zapraszanie teatru do lokalnej społeczności itp.)
- Wsparcie w rozwijaniu kompetencji, umiejętności, uzdolnień oraz zainteresowań uczniów poza edukacją formalną (kółka zainteresowań, warsztaty teatralne, malarstwo, rzeźba, kółka fotograficzne zakończone np. wystawą prac udostępnioną społeczności lokalnej itp.)
- Zajęcia kulturalne jako formę edukacji i aktywizacji lokalnej społeczności

2.2 Konkurs grantowy „Lokalne kształcenie dorosłych”

Przedsięwzięcie realizowane w formie projektu grantowego. **Wartość jednego grantu wynosi od 50 000 zł.** Poziom wsparcia: 95%.

Typ projektu: Lokalne kształcenie - wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych (w tym osób w niekorzystnej sytuacji -kobiet) m.in. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych (w tym seniorów), o niskich kwalifikacjach czy osób z niepełnosprawnościami.

Beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,
- szkoły i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące.
- osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów,
- podmioty ekonomii społecznej.

Co można finansować:

- Działania realizujące ideę uczenia się przez całe życie wspierające nabywanie, rozwijanie i podnoszenie umiejętności lub kompetencji podstawowych (wg Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 – część ogólna)
- Przykładowe kursy/warsztaty: ekologiczne rolnictwo i uprawa, zdrowe odżywianie, podstawowa obsługa komputera (np. pisanie cv); poruszanie się po Internecie (praktyczne wykorzystywania serwisów i platform internetowych, przetwarzanie treści informacyjnych i reklamowych, zwiększenia możliwości utrzymywania relacji społecznych poprzez umiejętne i świadome użytkowanie mass mediów i komunikatorów, poruszanie się po e-urzędach i wypełnianie druków formularzy i podań online, bezpieczeństwo w sieci – jak się ustrzec prób wyłudzeń; zarządzanie finansami – np. budżetem domowym czy funduszem remontowym, cyfrowe wsparcie dla seniorów – nauka korzystania ze smartfonów, warsztaty z rękodzieła, na których uczestnicy uczą się promocji i sprzedaży własnego rękodzieła). Dla grup w niekorzystnej sytuacji-kobiet przewidziano warsztaty na temat zdrowego odżywiania.

2.3 Konkurs grantowy „Rozwój potencjału społeczności lokalnych”

Przedsięwzięcie realizowane w formie projektu grantowego. **Wartość jednego grantu wynosi od 50 000 zł.** Poziom wsparcia: 95%.

Typ projektu: Wsparcie aktywizacji społecznej i rozwój społeczności lokalnych na rzecz aktywizacji społecznej osób wykluczonych, zagrożonych wykluczeniem i ich rodzin w środowisku lokalnym, budowanie potencjału społeczności lokalnych m.in. poprzez programy aktywności lokalnej, pikniki sąsiedzkie, zajęcia podwórkowe dla dzieci, świetlice środowiskowe).

Beneficjenci:

- LGD, jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, spółki komunalne,
- jednostki organizacyjne JST,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty ekonomii społecznej,
- związki zawodowe,
- organizacje pracodawców,
- organizacje społeczno-zawodowe rolników,

- kościoły i związki wyznaniowe.

Co można finansować:

- Koszty doposażenia świetlic środowiskowych wykorzystywanego do realizacji działań w projekcie (gry, przybory plastyczne, itp.)
- Koszty związane z wydarzeniami organizowanymi w ramach programów aktywności lokalnej czy pikników sąsiedzkich, warsztaty dla rodzin o różnej tematyce sprzyjające aktywizacji społeczności lokalnych. Warsztaty o tematyce ekologicznej będą dedykowane grupie w niekorzystnej sytuacji-kobietom.

Cel 2 zostanie zrealizowany poprzez następujące przedsięwzięcia:

2		CEL					Rozwój kapitału społecznego				
		Wskaźniki rezultatu dla celu			Jednostka miary		Planowana docelowa wartość wskaźnika				
WR 2.1.a	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu			Liczba uczniów		488					
WR 2.1.b	Liczba osób, które zakończyły udział w działaniach kulturalnych, aktywizacyjnych lub edukacyjnych			Liczba osób		488					
WR 2.2	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu			Liczba osób		27					
WR 2.3	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu			Liczba osób		205					
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe		Sposób realizacji	Wskaźniki produktu						
					nazwa		Jednostka miary	Wartość docelowa wskaźnika			
2.1	Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	Wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, w szczególności dzieci, młodzież (osoby do 25 roku życia) i rodziny.		Konkurs grantowy	Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie		Liczba osób	812			
					Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność		Sztuka	1			
					Ludność objęta projektami ramach strategii zintegrowanego rozwoju		Liczba osób	812			
2.2	Lokalne kształcenie dorosłych	Dorośli mieszkańcy obszaru LGD, o niskich kwalifikacjach, zagrożeni degradacją lub wykluczeniem z rynku pracy, w szczególności grupa w niekorzystnej sytuacji-kobiety.		Konkurs grantowy	Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych		Liczba osób	45			
					Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność		Sztuka	1			
					Ludność objęta projektami ramach strategii zintegrowanego rozwoju		Liczba osób	45			
2.3	Rozwój potencjału społeczności lokalnych	Mieszkańcy LGD, w tym osoby wykluczone, zagrożone wykluczeniem i ich rodziny, w szczególności grupa niekorzystnej sytuacji-kobiety		Konkurs grantowy	Całkowita liczba osób objętych wsparciem		Liczba osób	310			
					Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność		Sztuka	1			
					Ludność objęta projektami ramach strategii zintegrowanego rozwoju		Liczba osób	310			

Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań – sposób powstania procedur ich kluczowe cele i założenia

Sposób oceny i wyboru operacji określają przygotowane procedury, które charakteryzują się dużym stopniem przejrzystości i obiektywizmem wyboru. Proces oceny i wyboru operacji został zaplanowany w taki sposób, aby był niedyskryminujący, pozwalał uniknąć konfliktu interesów i był zgodny z podejściem RLKS, w tym gwarantował zachowanie odpowiedniego składu Rady. LGD wypracowuje procedury wyboru operacji kładąc nacisk, by procedury zapewniały sprawny i transparentny wybór oraz skuteczne funkcjonowanie.

Aby zachować transparentność wyboru procedury zostaną upublicznione na stronie internetowej LGD, możliwy będzie również wgląd do procedury w biurze LGD, procedury są także jednym z elementów świadczonego w biurze doradztwa. Na transparentność procedury wyboru wpływa publikowanie na stronie internetowej LGD dokumentacji z wyboru operacji, w szczególności: list operacji zgodnych z LSR, list operacji wybranych do realizacji, list operacji nie wybranych do realizacji, protokołu zawierającego informację o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków i członków Rady wyłączenie dotyczy.

Uniknięcie konfliktu interesu gwarantuje deklaracja poufności i bezstronności oraz rejestr interesów. Nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny, wyboru, sporządzania dokumentacji i protokołowania procesu wyboru operacji czuwać będzie biuro LGD oraz Zarząd.

Wybór operacji i grantobiorców dokonywany jest wyłącznie przez członków Rady. Wszyscy członkowie będą przechodzić szkolenie z zakresu oceny wniosków w LGD. Wśród członków znaleźli się przedstawiciele trzech sektorów, obu płci.

Dokumenty ustalające zasady oceny i wyboru przygotowane będą przez biuro LGD. Przygotowane dokumenty poddawane są dalszym konsultacjom podczas dyskusji reprezentantów grup oraz otwartej przestrzeni. Zapisy konsultowane są również z członkami Rady Projektowej. Dokumenty: Regulamin Pracy Rady Projektowej, są przyjmowane na mocy uchwał Zarządu. Grupa robocza opracowując procedury zwraca szczególną uwagę, aby: były one zgodne z przepisami obowiązującymi dla podejścia RLKS, WPR oraz FEWL na lata 2021-2027, były one niedyskryminujące, przejrzyste, eliminowały wystąpienie konfliktu interesów, wymagały zachowania frekwencji i parytetu, regulowały sytuacje wyjątkowe takie jak uzyskanie przez co najmniej dwie operacje jednakowej ilości punktów, zapewniały stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru, dawały możliwość i określały zasady wniesienia protestu.

Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru – powiązanie z diagnozą celami i wskaźnikami.

Kryteria wyboru operacji są elementem: Procedury oceny i wyboru operacji, składanych w ramach ogłoszeń o naborach wniosków o udzielenie wsparcia, a kryteria wyboru grantobiorców są elementem: Procedury realizacji projektów grantowych, w tym wyboru grantobiorców. Kryteria są zatem ustanawiane w tym samym trybie, co całość procedur. Proces ten został opisany powyżej.

W trakcie realizacji LSR zaistnieć może konieczność zmiany kryteriów np. związana z dostosowaniem do zmienionych regulacji prawnych. Przestanką do zmiany mogą być zmienione regulacje prawne. Głównymi przesłankami do zmiany kryteriów powinien być wybór operacji i grantobiorców, gwarantujący sprawność wykorzystania budżetu LSR oraz wpływ na realizację wskaźników LSR. Przesłanki do zmiany kryteriów wyboru mogą pojawić się podczas posiedzeń Rady, w wyniku ewaluacji lub nawet monitorowania realizacji LSR. Wniosek o zmianę kryteriów może wypłynąć od mieszkańca, członka Rady Projektowej, pracownika Biura LGD. Wymagane jest, aby wniosek o zmianę kryterium skierowany do Zarządu zawierał projekt nowego kryterium lub kryteriów zawierający propozycje wag i przyznawania punktów. Wymagane jest aby wniosek zawierał uzasadnienie wskazujące zasadność tej zmiany. Po wpłynięciu wniosku o zmianę jest ona opiniowana przez mieszkańców, którzy mogą wносить uwagi do projektu zmiany zamieszczonego na stronie internetowej LGD. Konsultacje trwają 7 dni. Po zakończeniu konsultacji projekt zmiany wraz z uwagami zebranymi podczas konsultacji przedstawiany jest na zwołanym w tym celu posiedzeniu Zarządu, podczas którego ustalany jest ostateczny kształt zmiany kryterium i zatwierdzony w głosowaniu. Przy zmianie kryteriów zwraca się uwagę, aby zmienione kryteria zawsze nawiązywały do celów,

przedsięwzięć, wskaźników i powiązane były z diagnozą obszaru. Wskazanie takich powiązań musi znaleźć się w uzasadnieniu do uchwały Zarządu. Zmiana może zostać również odrzucona przez Zarząd. Następnie zmiana kryterium czy innej części procedury, zatwierdzona przez Zarząd Stowarzyszenia, wymaga akceptacji Samorządu Województwa Lubuskiego. Zmieniona Procedura obowiązuje od kolejnego naboru ogłaszanego po uzyskaniu akceptacji Samorządu Województwa Lubuskiego. Zmiana uwzględniana jest w innych częściach dokumentów i innych dokumentach w celu zachowania ich spójności.

Kryteria wyboru projektów są przygotowane w sposób partycypacyjny. Celem wyboru kryteriów jest umożliwienie jak najbardziej obiektywnej oceny zgłaszanych projektów, przy jednoczesnym odniesieniu ocen do charakteru LGD i LSR. Dla poszczególnych celów głównych strategii wypracowano inne kryteria wyboru. Wagi punktowe poszczególnych kryteriów oraz ich definicje i sposoby ustalania wartości znajdują się w instrukcjach przy kartach oceny wniosków. Kryteria znajdują się w **KARTACH OCENY WG LOKALNYCH KRYTERIÓW**, która stanowią załączniki do **REGULAMINU PRACY RADY PROJEKTOWEJ**.

Istnieje możliwość zmiany kryteriów. Szczegółowo procedurę opisuje Regulamin Pracy Rady Projektowej.

Definicja innowacyjności

Innowacja to wprowadzenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu czy usługi) lub procesu, nowej metody marketingowej lub nowej metody organizacyjnej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem”. Kryterium innowacyjności będzie miało zastosowanie w szczególności przy ocenie wniosków w ramach Przedsięwzięcia P.1.2 Ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej.

LGD w celu animowania do wdrażania innowacji planuje utworzyć platformę projektów innowacyjnych, czyli źródło informacji o zrealizowanych projektach z zastosowaniem innowacyjnych metod. Będzie to narzędzie przy użyciu którego można będzie pozyskać informacje i inspiracje zastosowania innowacyjnych rozwiązań. Platforma dostępna będzie na stronie LGD. Zastosowanie takiego rozwiązania wpłynie na rozwój obszaru poprzez wzmocnienie efektywności działań, ponadto, innowacje o charakterze organizacyjnym czy instytucjonalnym z założenia prowadzą do tworzenia nowych, bardziej wydajnych form funkcjonowania społeczeństwa w wielu aspektach życia, co w efekcie podnosi poziom i przyczynia się do szybszego i trwalszego rozwoju terytorium.

Realizacja projektów grantowych i operacji własnych.

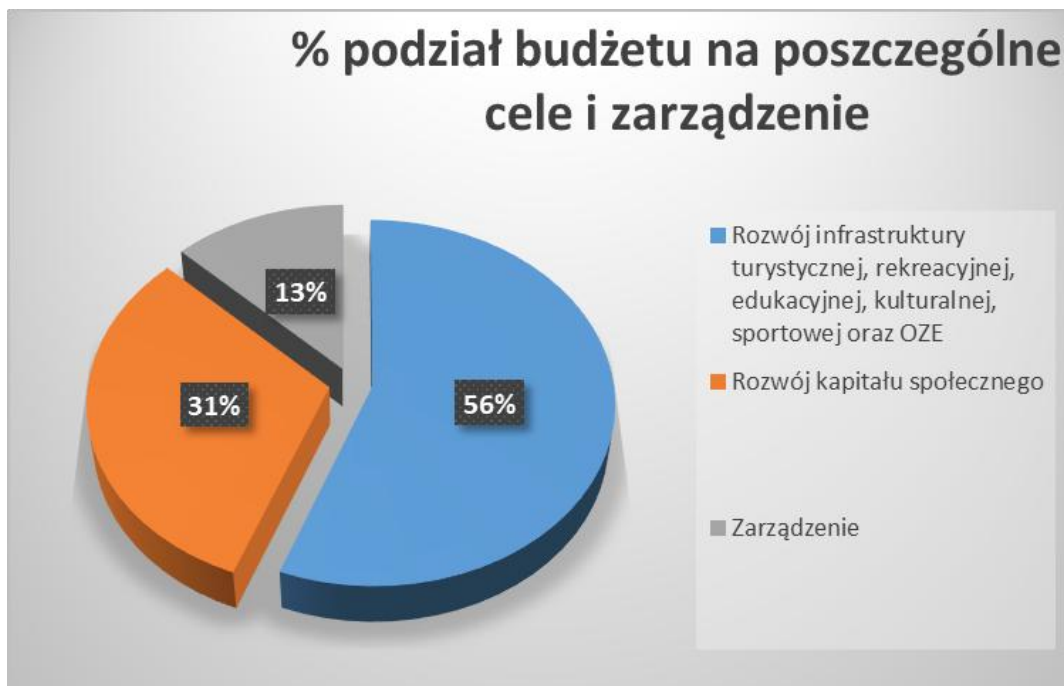
LGD zaplanowało realizację trzech projektów grantowych. Wszystkie te projekty opisano w rozdziale VI LSR. LGD przewiduje realizację operacji własnych.

ROZDZIAŁ VIII PLAN DZIAŁANIA

Plan działania zawiera szczegółowe wskazanie harmonogramu osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu (w przedziałach czasowych) dla określonych w strategii przedsięwzięć, co w konsekwencji przełoży się na osiągnięcie celów. Zgodnie z założeniami planu działania do 2026 roku osiągnięte zostanie ponad 60% wskaźników WPR oraz ponad 30% wskaźników EFS+. Doświadczenie pracowników biura LGD przełożyło się na ustanowienie zapisu w planie działania, który mówi o realizacji projektów o większej wartości jednostkowej w początkowych okresach wdrażania LSR (projekty te generują oszczędności w wyniku przetargów, co powoduje iż do puli dostępnych środków wraca część zakontraktowanych pieniędzy). Dlatego też większość wskaźników większość wydatkowanych środków przewidziano na pierwszy i drugi trymestr wdrażania LSR.

Załącznik z nr 2: Plan działania przedstawia plan osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników w określonych latach realizacji LSR, a tym samym planowany procent realizacji poszczególnych kamieni milowych, o który mowa w umowie ramowej.

Ogólna charakterystyka budżetu wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju:
 Budżet podzielony jest na 2 cele wdrażania LSR oraz na Zarządzanie.

Budżet podzielony jest na 5 Przedsięwzięć

Wszystkie cele wskazane w LSR będą finansowane w ramach działania dwóch funduszy EFRROW w ramach PS WPR oraz EFS+ w ramach FEWL.

LGD przewiduje również wykorzystane innych potencjalnych źródeł finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR min:

- Zadania publiczne (konkurs ofert na wsparcie zadań publicznych Województwa Lubuskiego- Lubuska Odnowa Wsi)
- Środki w ramach EFSI w zakresie nie objętym RLKS (EFS+)-
- Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030-zadania dla młodzieży.

Proces ewaluacji opierał się będzie na kryteriach **adekwatności, skuteczności i użyteczności**. Wybrane kryteria będą stosowane w różnym stopniu w zależności od celu, w ramach którego realizowane są badane operacje. Plan wprowadza szczegółowe rozróżnienie monitoringu i ewaluacji wraz z podziałem odpowiedzialności podmiotowej za te dwa obszary.

Za gromadzenie danych do monitoringu będą odpowiedzialni pracownicy biura LGD (zgodnie z przypisanymi obowiązkami służbowymi, stanowiącymi osobny załącznik). Część zadań związanych z ewaluacją również będzie przypisana pracownikom biura. Tym samym biuro LGD będzie prowadziło monitoring oraz ewaluację on going.

Dwukrotnie w trakcie wdrażania LSR wyłoniony zostanie podmiot zewnętrzny, którego zadaniem będzie przeprowadzenie głównie przeprowadzenie tej części ewaluacji, której wynikiem ma być raport na temat rezultatów, efektów jakościowych i wizerunkowych (wynikających z wdrażania planu komunikacji) LSR. W planie ewaluacji dokonano podziału elementów ewaluacyjnych, których zbadanie przypada pomiędzy biuro LGD a podmiot zewnętrzny w formie zestawienia tabelarycznego.

Elementami, które będą podlegały monitoringowi i ewaluacji są: Nabór; Praca rady projektowej; Działanie biura; Budżet; Wskaźniki produktu; Wskaźniki rezultatu; Efekty planu komunikacji; Ryzyka projektowe. Najważniejszymi elementami oceny będą wskaźniki produktu oraz wskaźniki rezultatu.

Ewaluacja i monitoring - definicje¹⁸

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, którego celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii, a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości albo cech konkretnego programu, planu lub działania z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia. Jednym z głównych celów ewaluacji jest ocena rzeczywistych lub spodziewanych efektów realizacji danej interwencji publicznej. Ewaluacja jest zatem próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy nasze działania przyniosły efekty.

Monitoring i ewaluacja mimo iż z natury podobne działania, różnią się między sobą zasadniczo. Najważniejszą różnicą jest poziom głębi dostarczanych przez te narzędzia informacji zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów), **skuteczności** (ocena stopnia, na ile cele przedsięwzięcia, zdefiniowane na etapie programowania, zostały osiągnięte) i **użyteczności** (stopień zaspokojenia potrzeb beneficjentów w wyniku osiągnięcia rezultatów podejmowanych operacji). Tak jak wspomniano wcześniej jeśli chodzi o kryterium trwałości (zbieżne z wskaźnikami oddziaływania operacji) właściwym do jego weryfikacji organem jest Instytucja Zarządzająca. Natomiast stosowanie kryterium efektywności w obszarze, gdzie dokonywana jest interwencja publiczna zorientowana na wyrównanie szans rozwojowych nie znajduje zastosowania, bo prowadzić może do zbyt zekonomizowanych wniosków.

Pytania ewaluacyjne

- O.1 Czy wdrażanie LSR przebiega zgodnie z założeniami?
- O.2 Jakie ryzyka pojawiają się na horyzoncie wdrażania strategii?
- O.3 Czy wdrażanie strategii oddziałuje pozytywnie na rozwój lokalny?

Opis narzędzi badawczych

- 1) Monitor wskaźników - arkusz zbierający dane na temat wykonania wskaźników oraz ich zestawienia z postępowaniem czasu realizacji strategii.
- 2) Wywiady i obserwacja pracy personelu projektu – umożliwiające ocenę sprawności wdrażania strategii oraz identyfikację potencjalnych zagrożeń i możliwych usprawnień działań.

¹⁸ Na podstawie *PORADNIKA DLA LOKALNYCH GRUP DZIAŁANIA W ZAKRESIE OPRACOWANIA OKALNYCH STRATEGII ROZWOJU NA LATA 2014-2020, Ministerstwo Rolnictwa 2015*

3) Ankiety (CATI, CAWI i CAPI) i wywiady indywidualne (IDI), w tym wizyty monitorujące (grupa docelowa: beneficjenci) – ankiety rozdawane uczestnikom podczas hospitacji działań oraz rozsyłane, badające zadowolenie uczestników działań i ich opinie na temat realizacji celów strategii. Część losowo wybranych uczestników zostanie zaproszona także do wzięcia udziału w krótkim wywiadzie mającym na celu wydobycie i zebranie wszystkich przemyśleń związanych z ich uczestnictwem w realizowanych operacjach.

4) Analiza danych zastanych – wykorzystanie metody deskresearch w celu zauważenia wpływu realizacji operacji w ramach LSR na kształt wskaźników zbieranych przez inne niż LGD instytucje. Analizie poddane zostaną również dokumenty LGD (np. na etapie oceny efektów jakościowych planu komunikacyjnego, gdzie mowa o odsetku poprawnych formalnie wniosków o dofinansowanie).

5) Testy wiedzy w obszarze szkolenia – w celu weryfikacji skuteczności przyjętych metod nauczania oraz przystępności programu szkoleniowego przeprowadzone zostaną krótkie testy wiedzy tuż po jego zakończeniu.

6) Analiza wejść na stronę internetową oraz statystyki portalów społecznościowych – pozwalające na ocenę skuteczności działań związanych z wdrażaniem planu komunikacyjnego.

Podczas gdy monitoring weryfikuje, czy zaplanowane zdarzenie doszło do skutku, to ewaluacja bada to zdarzenie pod kątem jego efektów oraz przyczyn dla których się ono wydarzyło (lub dlaczego się nie wydarzyło). Na poziomie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju linia demarkacyjna pomiędzy monitoringiem a ewaluacją przebiega tam, gdzie występuje rozróżnienie pomiędzy wskaźnikami produktu (badane przy pomocy monitoringu) a wskaźnikami rezultatu i oddziaływania (do zidentyfikowania których stosowana będzie ewaluacja). Należy jednak w tym miejscu zauważyć, że wskaźniki oddziaływania weryfikować będzie można dopiero po czasie, w którym proces wdrażania LSR zostanie już zakończony. Ze względu na swój charakter nie są one bowiem możliwe do zbadania zanim od zakończenia działań nie upłynie odpowiednia ilość czasu (w tym przypadku od 2 do 10 lat). Wobec tego ocena osiągnięcia tych wskaźników powinna być obiektem zainteresowania Instytucji Zarządzających, nie zaś samego LGD. Na potrzeby wdrażania LSR przygotowanej przez LGD Stowarzyszenie Zielonej Doliny Odry i Warty proces ewaluacji opierał się będzie na kryteriach **adekwatności** (stopień, w jakim przyjęte cele projektu odpowiadają).

Podmioty prowadzące ewaluację i monitoring

Za gromadzenie danych do monitoringu będą odpowiedzialni pracownicy biura LGD (zgodnie z przypisanymi obowiązkami służbowymi, stanowiącymi osobny załącznik). Część zadań związanych z ewaluacją również będzie przypisana pracownikom biura. Tym samym biuro LGD będzie prowadziło monitoring oraz ewaluację on going.

Elementy podlegające ewaluacji i monitoringowi

Element (i podmiot odpowiedzialny)	Czas pomiaru (częstotliwość, badany okres)	Źródło danych
Nabór (biuro LGD)	Każdorazowo po naborze; Zgodnie z harmonogramem naborów; Okres – narastający (suma wszystkich naborów) oraz indywidualny dla każdego naboru;	Lista wniosków; Lista rankingowa; Rejestr protestów i odwołań.
Praca rady projektowej (biuro LGD)	Na bieżąco, po każdym posiedzeniu rady	Lista obecności; Lista rankingowa; Protokół z posiedzenia; IDI
Działanie biura (biuro LGD lub podmiot zewnętrzny)	Pozostałe narzędzia wykorzystana raz w połowie wdrażania LSR lub na koniec.	Raporty z wywiadów, Testy szkoleniowe, Listy obecności, plan szkoleń
Animacja i doradztwo	Każdorazowo po zakończonej pracy z klientem/ zakończonym procesie animacji – ankieta.	Lista wniosków; Raporty z wywiadów i analizy ankiet;

	Ewaluacja zewnętrzna – ocena animacji i doradztwa na podstawie wywiadów ind.	Raport z ewaluacji zewnętrznej;
Budżet, W tym analiza ryzyka finansowego (biuro LGD)	Na bieżąco, narastająco od początku wdrażania LSR	Sprawozdania LGD, Wnioski o płatność
Wskaźniki produktu (biuro LGD)	Na bieżąco, narastająco od początku wdrażania LSR	Sprawozdania beneficjentów; Dane własne
Wskaźniki rezultatu (biuro LGD, UM)	Na bieżąco , narastająco od początku wdrażania LSR	Ankiety z mieszkańcami LGD; Dane własne
Efekty planu komunikacji (podmiot zewnętrzny)	Na bieżąco, narastająco badanie efektów od początku wdrażania LSR	System analizy wejść na stronę internetową; statystyki profili społecznych; Lista wniosków; Ankiety
Ryzyka projektowe (biuro LGD)	Na bieżąco, od początku wdrażania LSR	Korespondencja z IZ; budżet; Wnioski o płatność; Sprawozdania finansowe LGD; Monitoringi u beneficjentów

Sposób wykorzystania efektów ewaluacji

Dane zbierane przez biuro LGD stanowią stałą bazę informacji, które będą wykorzystywane przez pracowników biura do stałego udoskonalania procesu wdrażania LSR, w tym do zmian alokacji środków w poszczególnych naborach. Informacja taka, w formie notatki służbowej każdorazowo zostanie przekazana Zarządowi. Pracownik biura, który będzie odpowiedzialny za obszar monitoringu i ewaluacji dodatkowo raz na pół roku przygotowuje raport, który przedstawiany będzie przez Zarząd na Walnym Zebraniu. Kluczowe informacje znajdujące się w raporcie będą również przekazywane w formie elektronicznej radzie projektowej.

Podmiot zewnętrzny, który dokona na etapie połowy wdrażania LSR (mid term) oceny rezultatów i efektów pracy LGD przedstawi raport w formie multimedialnej prezentacji na posiedzeniu Zarządu. Pełną wersję raportu Zarząd prześle w formie elektronicznej członkom stowarzyszenia oraz radzie projektowej. Raport ten zawierać będzie wnioski z ewaluacji oraz rekomendacje. Rekomendacje z raportu mid term będą podstawą do wprowadzania zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju na pozostałe lata jej wdrażania.

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

- M. Golemski Górzycza – fragmenty z przeszłości dawnej stolicy ziemi lubuskiej, [w:] Monografia historyczno-przyrodnicza Górzyczy i okolic, red. H. Czyż, Górzycza, 2000,
- Uta Hengelhaupt w „Odra-Oder. Panorama europejskiej rzeki”, Karl Schlögel/Beata Halicka, Skórzyn 2008,s. 135
- Błota Warciańskie, przewodnik dociekliwego turysty”, redakcja Piotr Chara, Fundacja Zielonej Doliny Odry Warty, Górzycza 2011
- Lokalna Strategia Rozwoju, Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty, Górzycza 2008-2014
- Diagnoza lokalnych problemów i wyzwań powiatu słubickiego Jakość środowiska naturalnego w powiecie słubickim, N. Duer, Słubice 2014
- Raporty Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, 2018 - 2020
- Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR), Stowarzyszenie Zielona Dolina Odry i Warty, Górzycza 2016 (aktualizacja 2021),
- Sprawozdanie z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Słubicach oraz sytuacji na lokalnym rynku pracy w 2020 roku, PUP Słubice, 2021
- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, Zielona Góra 2021
- Program Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027, Zielona Góra 2021-2022
- Porozumienie G-7 - Diagnoza, Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty, Górzycza 2022
- Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Gminy Słubice, miasta Kostrzyn nad Odrą, Gminy Rzepin, Gminy Ośno Lubuskie, Gminy Cybinka, Gminy Górzycza, Gminy Słońsk – Porozumienia „G – 7” na lata 2022 – 2030”, Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty, Słubice, Górzycza, październik 2022
- Ewaluacja Zewnętrzna Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność Stowarzyszenie Zielona Dolina Odry I Warty, Fundacja na rzecz Collegium Polonicum, Słubice 2022
- Poradnika Dla Lokalnych Grup Działania W Zakresie Opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju Na Lata 2014-2020, Ministerstwo Rolnictwa 2015
- Przyczyny Zróżnicowania Ruchu Turystycznego W Polskich Parkach Narodowych, Piotr Miazek Uniwersytet Łódzki, Wydział Nauk Geograficznych, Instytut Geografii Miast i Turyzmu, 2020
- www.stat.gov.pl i wyodrębnione w tej domenie serwisy statystyczne (Bank Danych Lokalnych)
- www.geoportal.gov.pl
- www.susza.iung.pulawy.pl/
- www.zdow.pl

ZAŁĄCZNIKI DO LSR

Załącznik 1 Cele i przedsięwzięcia - str. 42

Załącznik 2 Plan działania - str. 43

Załącznik 3 Budżet LSR - str. 46

Załącznik 4 Plan wykorzystania budżetu LSR - str. 47

Załącznik nr 1 - Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
2 100 000,00	1.1 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści	konkurs, operacja własna
150 000,00	1.2 Ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści	konkurs, operacja własna
600 000,00	2.1 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	Wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, w szczególności dzieci, młodzież (osoby do 25 roku życia) i rodziny.	projekt grantowy
200 000,00	2.2 Lokalne kształcenie dorosłych	Dorośli mieszkańcy obszaru LGD, o niskich kwalifikacjach, zagrożeni degradacją lub wykluczeniem z rynku pracy, w szczególności grupa w niekorzystnej sytuacji-kobiety.	projekt grantowy
467 678,56	2.3 Rozwój potencjału społeczności lokalnych	Mieszkańcy LGD, w tym osoby wykluczone, zagrożone wykluczeniem i ich rodziny, w szczególności grupa w niekorzystnej sytuacji-kobiety.	projekt grantowy

Plan finansowy Strategii oparto o przewidywaną pulę środków jaka zostanie przeznaczona dla sektora finansów publicznych oraz dla pozostałych podmiotów. Operacje dla jednostek sektora finansów publicznych będą realizowane do limitu 40% środków, którego podstawą jest suma wszystkich środków współfinansujących LSR (PSWPR+EFS+). Zaplanowane koszty operacji własnych przewidziano do wysokości limitu 20% budżetu komponentu Wdrażanie LSR.

Załącznik nr 2 - Plan działania

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1.	Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, edukacyjnej, kulturalnej, sportowej oraz OZE													
P.1.1 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	Liczba projektów-sztuka	0	0%	20	66%	0	65%	5	83,33 %	5	100%	0	100%	PS WPR
P.1.2 Ochrona Dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi	Liczba projektów-sztuka	0	0%	0	0%	0	0%	3	60%	1	80%	1	100%	PS WPR
C.2.	Rozwój kapitału społecznego													
P.2.1 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	0	0%	220	27%	190	50%	230	79%	172	100%	0	100%	FEWL
	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0	0%	1	100%	0	0	0	0	0	0	0	0	FEWL -EFS+
	Ludność objęta projektami ramach strategii zintegrowanego rozwoju	0	0%	220	27%	190	50%	230	79%	172	100%	0	100%	FEWL -EFS+

P.2.2 Lokalne kształcenie dorosłych	Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych	0	0%	15	30%	10	50%	10	80%	10	100%	0	100%	FEWL
	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0	0%	1	100%	0	0	0	0	0	0	0	0	FEWL -EFS+
	Ludność objęta projektami ramach strategii zintegrowanego rozwoju	0	0%	15	30%	10	50%	10	80%	10	100%	0	100%	FEWL -EFS+
P.2.3 Rozwój potencjału społeczności lokalnych	Całkowita liczba osób objętych wsparciem	0	0%	90	29%	60	48%	90	77%	70	100%	0	100%	FEWL
	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0	0%	1	100%	0	0	0	0	0	0	0	0	FEWL -EFS+
	Ludność objęta projektami ramach strategii zintegrowanego rozwoju	0	0%	90	29%	60	48%	90	77%	70	100%	0	100%	FEWL -EFS+
Wskaźnik rezultatu W.1.1	R.41łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Jednostka miary: liczba osób	0		12000		0		4000		4000		0		PS WPR

Wskaźnik rezultatu W.1.2	R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej Jednostka miary: Liczba operacji.	0		0		0		3		1		1		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.1.a	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu	0		142		114		138		104		0		FEWL
Wskaźnik rezultatu W.2.1.b	Liczba osób, które zakończyły udział w działaniach kulturalnych, aktywizacyjnych lub edukacyjnych	0		142		114		138		104		0		FEWL
Wskaźnik rezultatu W.2.2	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	0		9		6		6		6		0		FEWL
Wskaźnik rezultatu W.2.3	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	0		30		50		50		25		50		FEWL

Załącznik nr 3 - Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	2 250 000,00 €	0,00 €	1 267 678,56 €	3 517 678,56 €
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	512 500,00 €	0,00 €	0,00 €	512 500,00 €
Razem	2 762 500,00 €	0,00 €	1 267 678,56 €	4 030 178,56 €

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

** W wierszu odpowiadającym danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Załącznik 4 do LSR - Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE + krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE + krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE + krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE + krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE + krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE + krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE + krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	0	0%	1 650 000	73,33%	0	73,33%	250 000	87,33%	0	87,33%	350 000,00	100,00%	0	100,00%
EFS+	0	0%	600 000	47,33%	0	47,33%	300 000	71,00%	0	71,00%	367 678,56	100,00%	0	100,00%
EFRR														
RAZEM	0	0%	2 250 000	63,96%	0	63,96%	700 000	79,60%	0	79,60%	817 678,56	100,00%	0	100,00%